*DICȚIONARE*

# *DICȚIONARUL DIALECTULUI MEGLENOROMÂN*
## Litera *G*

NICOLAE SARAMANDU, MARILENA TIUGAN,
CARMEN-IRINA FLOAREA, ALINA BOJOGA
Coordonator: NICOLAE SARAMANDU

Publicăm în prezentul număr al revistei *Fonetică şi dialectologie* litera *G* din *Dicționarul dialectului meglenoromân*. Informațiile cu caracter general sunt cuprinse în *Prefața* dicționarului, vol I, apărut în 2013.

### SIGLE
### (Surse)

ALDM I = Petar Atanasov, *Atlasul lingvistic al dialectului meglenoromân*, vol. I, Bucureşti, 2008.

ALR I, 1, 2 = *Atlasul lingvistic român*. Publicat de Muzeul Limbii Române din Cluj, sub conducerea lui Sextil Puşcariu. Partea I, vol. I. Cluj, 1938 [h. 1–150]; vol. II., Sibiu, Leipzig, 1942 [h. 150–302], (punctele 012 Liumnița, 013 Țârnareca; anchete efectuate de Sever Pop).

ALR II, 1 = *Atlasul lingvistic român*. Partea II, de Emil Petrovici, vol. 1, Sibiu, Leipzig, 1940 [h. 1–296].

ALR II, Supl. = *Atlasul lingvistic român*. Partea II, de Emil Petrovici, vol. 2, *Supliment. Termeni considerați obsceni*, Sibiu, Leipzig, 1942 [h. 1–20], (punctul 012 Liumnița; anchetă efectuată de Th. Capidan).

ALR II, s.n., 1–7 = *Atlasul lingvistic român. Serie nouă,* întocmit de Institutul de lingvistică al Filialei din Cluj a Academiei Republicii Populare Române sub direcția acad. Emil Petrovici, pl. 1–7, Bucureşti, 1956–1972 [h. 1–2248].

AtaM = Petar Atanasov, *Meglenoromâna astăzi*, Bucureşti, 2002.

Can[1] = I.-A. Candrea, *Glosar megleno-român*, în *Grai şi suflet*, III/1, Bucureşti, 1927, p. 175–209 **(A–C)**.

Can[2] = I.-A.Candrea, *Glosar megleno-român*, în *Grai şi suflet*, III/2, Bucureşti, 1928, p. 381–412 **(Č–Ĺ)**.

FD, XXXVII, Bucureşti, 2018, p. 183–206

**BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei**
**Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 22:43:01 UTC)**

Can[3] = I.-A. Candrea, *Glosar megleno-român*, în *Grai şi suflet*, VI, Bucureşti, 1933–1934, p. 163–192 **(M–R)**.

Can[4] = I.-A. Candrea, *Glosar megleno-român*, în *Grai şi suflet*, VII, Bucureşti, 1937, p. 194–230 **(S–Ž)**.

Can T[1] = I.-A. Candrea, *Texte meglenite*, în *Grai şi suflet*, vol. I/2, Bucureşti, 1924; p. 261–285.

Can T[2] = I.-A. Candrea, *Texte meglenite*, în *Grai şi suflet*, vol. II/1, Bucureşti, 1925, p. 100–128.

Cap[1] = Th. Capidan, *Meglenoromânii. Istoria şi graiul lor*, vol. I, Bucureşti, 1925.

Cap[2] = Th. Capidan, *Meglenoromânii. Literatura populară la meglenoromâni*, vol. II, Bucureşti, 1928.

Cap = Th. Capidan, *Meglenoromânii. Dicţionar meglenoromân*, vol. III, Bucureşti, 1935.

Cerna A = Anchetă efectuată cu Chestionarul *Noului Atlas lingvistic român* în localitatea Cerna, jud. Tulcea, de Nicolae Saramandu în 1973 (5 caiete aflate în Arhiva Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan–Alexandru Rosetti", Bucureşti).

Cerna A / Supl = Cerna A, răspunsuri suplimentare.

Cerna T = *Texte meglenoromâne* (pe bandă magnetică, aflate în Arhiva Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan–Alexandru Rosetti", Bucureşti) din localitatea Cerna, jud. Tulcea, culese de Nicolae Saramandu şi Marilena Tiugan în 1971; transcriere: Marilena Tiugan.

Dms = Nicolae Paia, Teodor Minda, *Dicţionar meglenoromân* (lucrare în manuscris, aflată în Arhiva Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan-Alexandru Rosetti", Bucureşti).

DP = Dimitrie Papatsafa, *Prikozmur din Meglenia (Мегленско-Влашки приказни)*, Skopje, 1997.

Kats = Nik. At. Katsanis, *Βλάχοι του Πάϊκου (τον Βυζαντινού θέματος των Μογλενών)*, Salonic, 2001.

MP I, I I = Maria G. Papageorgiou, *Παραμυθια απο μυθους αρχαιων ελληνικων ποιητικων εργων που χαθηκαν και αλλα παραμυθια του βλαχοφωνου χωριου Σκρα (Λιουμνιτσα)*, I–II, Salonic, 1984.

Pap[1] = Pericle Papahagi, *Glosar*, în *Românii din Meglenia. Texte şi glosar*, Bucureşti 1900, p. 30–72.

Pap[2] = Pericle Papahagi, *Glosar*, în *Megleno-românii. Studiu etnografico-filologic* (extras din *Analele Academiei Române*. Seria II, tom. XXV. *Memoriile Secţiunii literare*, 35 [1902–1903]), Bucureşti 1902, p. 185–267.

Pap M[1] = Pericle Papahagi, [Texte], în *Românii din Meglenia. Texte şi glosar*, Bucureşti, 1900, p. 9–29.

Pap M[2] = Pericle Papahagi, *Introducere; texte; obiceiuri, basme etc.* în *Megleno-românii. Studiu etnografico-filologic* (extras din *Analele Academiei Române*. Seria II, tom. XXV. Memoriile Secţiunii Literare, 35 [1902–1903]), Bucureşti, 1902, p.1–184.

W = Gustav Weigand, *Vlacho-Meglen. Eine ethnographisch-philologische Untersuchung,* Leipzig, 1892.

Wild = Beate Wild, *Meglenorumänischer Sprachatlas*, Hamburg, 1983.

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 22:43:01 UTC)

## BIBLIOGRAFIE

În afara dicționarelor generale ale limbii române, pentru stabilirea originii cuvintelor am apelat la următoarele lucrări lexicografice:

Andriōtē, N.P., *Etymologiko lexico tēs koinēs neoellēnikēs*, Salonic, 1971 (citat după ediția a doua, corectată, 1971).
Atanasov, Petar, *Makedonsko-francuski rečnik*, Skopje, 2007.
Baubec, Agiemin/ Grecu, Mitică, *Dicționar turc-român*, Bucureşti, 1979.
BER I – Vl. Georgiev, Iv. Gălăbov, J. Zaimov, St. Iliev, (redactor responsabil) Vl. I. Georgiev, *Bălgarski etimologičen rečnik*, I, Sofia, 1971.
Buchholz, Oda / Fiedler, Wilfried / Uhlish, Gerda, *Wörterbuch Albanisch-Deutsch*, Leipzig, 1977.
CDDE – I.-A.Candrea, Ov. Densusianu, *Dicționarul etimologic al limbii române. Elementele latine (A – Putea)*, Bucureşti, 1907–1914.
DDA – Tache Papahagi, *Dicționarul dialectului aromân, general şi etimologic*, ediția a doua augmentată, Bucureşti, 1974.
Gerov – Najden Gerov, *Rečnik na bălgarski ezik*, I, Plovdiv, 1895.
Iovan, Tiberiu, – *Dicționar bulgar-român*, Bucureşti, 1994.
RMJ I–III – Blaze Koneski (redactor responsabil), Todor Dimitroski, Blagoja Korubin, Trajko Stamatoski, *Rečnik na makedonskiot jazik*, I–III, Skopje, 1965–1979.
Suciu, Emil, *Influența turcă asupra limbii române*, II. *Dicționarul cuvintelor româneşti de origine turcă*, Bucureşti, 2010.
Topciu, Renata / Maloneshi, Ana / Topciu, Luan, *Dicționar albanez-român. Fjalor shqip-rumanisht*, Iaşi, 2003.
*Türkçe-Ingilizce Redhouse Sözlüğü. The Redhouse Turkish-English Dictionary*, Istanbul, 2007.
Wendt, Dr. Heinz F., *Langenscheids Taschenwörterbuch*. Erster Teil, *Neugriechisch-Deutsch*, Berlin / München, 1969 (citat după ediția a opta, 1978).

## ABREVIERI

ac. = acuzativ
adj.= adjectiv, adjectival
adj. nehot. = adjectiv nehotărât
adv.= adverb, adverbial
alb. = albanez(ă)
aor. = aorist
ar. = aromân(ă)
art. dem. = articol demonstrative
art. hot. = articol hotărât
art. nehot. = articol nehotărât
art. pos. = articol posesiv
bg. = bulgar(ă)
cf. = confer
col. = colectiv
conj. = conjuncție
dat. = dativ
der. = derivat
determ. = determinant
dial. = dialectal
dim. = diminutiv
dr. = dacoromân(ă)
et. = etimologie (originea cuvântului)
et. nec. = etimologie necunoscută
expr. = expresie
expr. invar. = expresie invariabilă
f. = feminin
fig. = figurat
gen. = genitiv

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 22:43:01 UTC)

ger. = gerunziu
gr. = grec(esc)
impers. = impersonal
interj. = interjecție
intranz. = intranzitiv
invar. = invariabil
ir. = istroromân
lat. = latin(ă)
lit. = literal
loc. adj. = locuțiune adjectivală
loc. adv. = locuțiune adverbială
m. = masculin
mac. = mecedonean(ă) (slavă)
mgl. = meglenoromân(ă)
nom. = nominativ
n. pers. = nume de persoană
n. pr. = nume propriu
num. card. = numeral cardinal
num. ord. = numeral ordinal
p. = pagina
peior. = peiorativ
p. ext. = prin extensiune
pl. = plural
plt. = pluralia tantum
prep. = prepoziție
pron. = pronume, pronominal
pron. nehot. = pronume nehotărât
pron. pers. = pronume personal
refl. = reflexiv
s. = substantiv
sb. = sârb(esc)
s. col. = substantiv colectiv
s.f. = substantiv feminin
sg. = singular
sgt. = singularia tantum
sl. = slav
s.m. = substantiv masculin
s.n. = substantiv neutru
subst. = substantival, substantivat
s.v. = sub voce
tranz. = tranzitiv
tc. = turc(esc)
unipers. = unipersonal
var. = variantă
vb. = verb
vbg. = vechi bulgar
vgr. = vechi grecesc
voc. = vocativ
vsl. = vechi slav

**Localități**

**R. Macedonia:**

*Úmă* (Húma)

**Grecia:**

*Birúslăv* (Birislav), gr. Περίκλεια
*Cúpă* (Cúpa), gr. Κούπα
*Lúnʒdiĭ* (Lúgunța), gr. Λαγγαδιά
*Lumnúță* (Liumnița), gr. Σκρᾶ
*Nʒ́nti* (Nănta), gr. Νότια
*Óşiĭ* (Óşani), gr. Ἀρχάγγελος
*Țărnărʒ́ca* (Țărnaréca), gr. Κάρπη

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 22:43:01 UTC)

# G

**gabániță** vezi **găbániță.**

**gad,** *pl*. **gaj** *s.m*. Pap[1] 46; Pap[2] 81; Can[2] 396; Cap 134; Dms. **1**. Gunoi; corp străin. *Ắń antró gad an óclu*. (Mi-a intrat [un] corp străin în ochi.) Pap[1] 46 s.v.; *[Clągu] si stricóră ca să no-áibă gaj*. ([Chiagul] se strecoară ca să nu aibă gunoaie.) Can T[1] 271/23. **2**. Insectă.

♦ *Cọt gádu ăn ụóclu*. (L i t. Cât paiul în ochi. = Foarte puțin, deloc.) Cap 134 s.v.

Et.: mac., bg. ***gad***.

**Gáịa** *n.pr*. Pap M[2] 176/20; Cap 134 s.v. *gáịă*. Nume de loc în *Óșiń*.

Et.: ***gáịă***.

**gáịă,** *pl*. **găị** *s.f*. Cap 134; Dms. Cioară.

Et.: lat. ***gaie***.

**gáịdă,** *pl*. **gọịz** (**goịț**) *s.f*. Pap[1] 46; Pap[2] 81; Can[2] 396; Cap 134; AtaM 81/12; Dms. Cimpoi. *Vin la rămásnica lu fičóru, ịa cu gáịdă, ịa cu ărmónică, cu ce aụ.* (Vin la logodnica băiatului, fie cu cimpoi, fie cu armonică, cu ce au.) Cerna T; *Pịắtca vịẹa nărănčót di z-vínă goịț, di z-dáră gămbúș*. (*Pịắtca* poruncise să vină cimpoaie, ca să facă petrecere.) MP 248/29; *Sọ́mbătă sẹ́ră […] cáță si sfirẹ́scă gọịzli.* (Sâmbătă seară […] încep să cânte cimpoaiele.) Can T[2] 118/16.

♦ *Mi dărắị gáịdă*. (L i t. M-am făcut cimpoi. = M-am făcut burduf [de mâncare], sunt sătul.) Pap M[2] 70/33; Cap 134 s.v.; *Aụ ánflă gáịda*. (L i t. Umflă cimpoiul. = Se umflă, se bosumflă.) Can T[2] 119/2; Dms s.v.

Et.: tc. ***gayda*** (mac., bg. ***gajda***).

**gáịgur,** *pl*. **gáịgur** *s.m*. Pap[2] 81; Can[2] 396; Cap 134; AtaM 81/13; Dms. Grangur. În expr. *Puĺ di gắịgur*. Struț. AtaM 81/13.

*Var.:* **gắịgur.**

Et.: lat. ***galgulus***.

**gaịdaǧíă** vezi **găịdăǧíịă**.

**gaịdaǧíịă** vezi **găịdăǧíịă**.

**gaịdaǧǫ́ịă** vezi **găịdăǧíịă**.

**gaịdăǧóịă** vezi **găịdăǧíịă**.

**gailé** vezi **găịlé**.

**gairét** vezi **găirét**.

**gaịtán** vezi **găịtán**.

**gájdă** vezi **gázdă**.

**gálbin, gálbină,** *pl*. **gálbiń, gálbini** *adj*. Pap[1] 46; Pap[2] 81; Can[2] 397; Cap 135; Cerna A/149, 872, 1519, 1520; ALDM I, h. 92/1–7; ALDM II, h. 768/3, 4, 7; ALDM III, h. 1283–1284/1–7; Dms. Galben; palid, [despre cai] șarg. *„Cáfcu șamíịa ței tu, Téǵu? dáli gálbină íli róși?”; „Gálbină, Ítu,- ị maị zăbúnă.”* („Ce fel de basma vrei tu, *Téǵu?*, să fie galbenă sau roșie?”; „Galbenă, *Ítu,* e mai frumoasă.”) Cap[2] 20/27–28; *Cal gálbin*. (Cal șarg.) Cerna A/872; *Gálbin cal*. (Cal șarg.) ALDM II, h. 768/3; *Gálbin ca furlínă*. (Galben ca aurul.) Pap M[2] 70/34; *ụom gálbin*. (Om palid.) Cerna A/149. *Substantivat*. Ban de aur. *Scápă-mi di la șárpi; stáră să-ț Ia daụ toț gálbiniĺi*. (Scapă-mă de șarpe; astă-seară am să-ți dau toți banii de aur.) Cap[2] 40/10.

*Var.:* **gắlbin** (ALDM II, h. 768/4).

Et.: lat. ***galbinus***.

**galbinúș** vezi **gălbinúș**.

**galętă** vezi **gălẹátă**.

**gáliba** *adv*. Dms. Poate (că). *Gáliba șa-ị, noị ți să zíțim?* (Poate că e așa, noi ce să zicem?) Dms s.v.

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 22:43:01 UTC)

Et.: tc. ***galiba*** (bg. ***galiba***).

**galičúni** vezi **găličúni**.

**galínă** vezi **găĺínă**.

**galópulă,** *pl*. **galópuli** *s.f*. ALDM II, h. 866/2. Curcă.

Et.: gr. ***γαλόπουλο***.

**gántʦa** *s.f.pl*. ALDM I, h. 310/4–6. Mănuși.

Et.: gr. ***γάντι***.

**gard,** *pl*. **gárdur** *s.n*. Pap[1] 46; Pap[2] 81; Can[2] 397; Cap 136; ALR II s.n., 3, h. 851/012; ALR II s.n., 6, h. 1810/012; Cerna A/710; ALDM II, h. 640–641/1–7; Dms. **1**. Gard. *Si dúți muĺárę și frǫ́nți níști virʤéli di la gárdu cumșíaĺa*. (Femeia se duce și rupe niște vergele de la gardul vecinilor.) Can T[2] 105/34; *Fičúru la ncălicó cálu și la sări ʦă̆la gárdu*. (Băiatul încălecă pe cal și sări gardul.) MP 46/27; *Un porʦél virgát di par di gard ligát*. (Un purcel vărgat legat de parul gardului.) Pap M[1] 12/10; *La noi gárdurli sa di cărnáț di porc*. (La noi gardurile sunt din cârnați de porc.) Cap[2] 46/30. **2**. (La roata fântânii) Sul pe care se înfășoară lanțul. ALR II s.n., 3, h. 851/012.

♦ *Cu gard*. (Lit. Îngrădit, împiedicat. = Se spune despre copiii dintr-o familie care se căsătoresc numai în ordinea vârstei. Sunt *cu gard* când cel mai mare nu s-a căsătorit încă.) Cap[2] 179/34; *Nǫ-ári gard*. (L i t. Nu e îngrădit, nu e împiedicat. = Se spune când băiatul sau fata se pot căsători oricând, întrucât cei mai mari ca vârstă s-au căsătorit deja.) Cap[2] 179/32.

*Var.:* **gárdu** (ALDM II, h. 640–641/1, 7), **gart**.

Et.:cf. alb. ***gardh***.

**gárdu** vezi **gard.**

**gardúșcă** vezi **gărdúșcă.**

**garnínă** vezi **gărnínă**.

**garnúț** vezi **gărnúț**.

**garsóni** *s.m*. AtaM 44/4. Chelner.

Et.: gr. ***γκαρσόνι***.

**gárșă**[1]**,** *pl*. **gárși** *adj.f*. Pap[1] 46; Pap[2] 81; Can[2] 397; Cap 136; Dms. (Despre capre) Pestriță, albă cu pete negre sau neagră cu pete albe.

Et. nec.

**Gárșă**[2] *n.pr*. Pap M[2] 170/32. Nume de capră pestriță.

Et.: ***gárșă***.

**gart** vezi **gard**.

**gas** vezi **gaz**.

**Gáura-di-Zǫ́nă** *n.pr*. Pap M[2] 176/28; Cap 137 s.v. *gáură*. Nume de loc în *Nǫ́nti*.

Et.: ***gáură* + *di* + *Zǫ́nă***.

**Gáura Lisíʦă̆ĺă** *n.pr*. Pap M[2] 176/23; Cap 137 s.v. *gáură*. Nume de loc în *Óșiń* și *Birílă̆v*.

Et.: ***gáură* + *lisíʦă***.

**Gáura Úrsuluʦ** *n.pr*. Pap M[2] 176/25; Cap 137 s.v. *gáură*. **1**. Nume de loc în *Birílă̆v*. **2**. Nume de fântână în *Óșiń*.

Et.: ***gáură* + *urs***.

**gáuʦră** vezi **gáură**.

**gáură**, *pl*. **gǫ́ur** și **gă̆ur** *s.f*. Pap[1] 46; Pap[2] 81; Can[2] 398; Cap 137; ALR II s.n., 4, h. 1187/012; Cerna A/912, 1363, 1413, 1502, 2178, 2308; ALDM I h. 97/6; ALDM II, h. 1165/4–6; Dms. **1**. Gaură. *Jucǫ́ șárpili și nápcum antrǫ́ an gáură*. (Șarpele jucă și apoi intră în gaură.) W 67/19; *Lúpu, ca vizú că fu minčunát, antrǫ́ și ʦel an gáură*. (Lupul, când văzu că a fost mințit, intră și el în gaură.) Pap M[1] 24/39; *Drácu la dúsi fičóru ăn únă gáură di sup pimínt*. (Dracul îl duse pe băiat într-o gaură de sub pământ.) Pap M[2] 20/18; *Cǫ́ti gǫ́ur pri čur, cǫ́ta ań si ǵiʦáscă píja și múm-sa*. (Câte găuri pe ciur, atâția ani să trăiască pruncul și mamă-sa.) Can T[2] 116/31; *S-li stupáț tuʦă̆ti góurli*. (Să astupați toate găurile.) MP 160/20, *Am únă leʦíʦă cu șápti gáur*. (Am o tigvă cu șapte găuri. [Ghicitoare: Capul].) Cap[2] 153/32. **2**. Vizuină. *Pri ʦúndi si trǫ́că? Pri lă̆ngă gáura lu lisíʦa și lisíʦa si zăpní*

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 22:43:01 UTC)

*și antrọ́ ăn gáură*. (Pe unde să treacă? Pe lângă vizuina vulpii și vulpea se opri și intră în vizuină.) Cap[2] 41/14–15; *Lisíța […] vẹ únă gáură tu únă párti*. (Vulpea […] avea o vizuină într-o parte.) Cap[2] 29/16. **3**. Copcă. Cerna A/1413. **4**. (La butoi) Vrană. Cerna A/2178. **5**. Gaură la opincă prin care trece nojița. ALR II s.n., 4, h. 1187/012; Cerna A/1502. **6**. Celulă din fagurele de albine. Pap[2] 81 s.v.; Pap M[2] 27/32. **7**. Semn la urechea oii; gaură. Cerna A/2308. **8**. (La moară) Lăcaș în care curge făina. Cap 137 s.v.; Dms s.v.

**An gáură**. În gaură (= numele unui joc de copii). Pap M[2] 91/11.

♦ *Prin gáu̯ră di ninél la trẹ́áți*. (L i t. Îl trece prin gaură de inel. = Se spune despre un bun țintaș.) Cap[2] 179/37.

*Var.:* **gáu̯ră**.

Et.: lat. ****cavula***.

**gáu̯ričcă** vezi **găuríčcă**.

**gávnă** vezi **găvánă**.

**gávrăn**, *pl*. **gávrăń** *s.m*. ALDM II, h. 1181/7. Cioară.

Et.: mac., bg. ***gavran***.

**gaz** *s.n*. Pap[1] 46; Pap[2] 81; Can[2] 397; Cap 137; Cerna A/796; ALDM II, h. 716/1–7; Dms. Gaz, petrol. *Au̯ únsără [nínă-sa] cu gaz și sfití*. (O unseră [pe mătușă-sa] cu gaz și arse.) Cap[2] 58/23; *U fi̯ắsi ruguzína di gas*. (O făcu [= o unse] rogojină cu gaz.) MP 126/8. **2**. Lampă primitivă, opaiț. *Cọan nă culcọ́ám, sẹ́árta, lă stínḍim gázu.* (Când ne culcăm, seara, stingem opaițul.) Dms s.v.

*Var.:* **gas**.

Et.: tc. ***gaz*** (mac. ***gas***, bg. ***gaz***).

**gázdă,** *pl*. **gọzd** și **gájdi** *s.f.* AtaM 72/25, 73/5. Proprietar; gazdă. *Căn ăs ínă ță̆l gázdă, ăs ti disfácă din păídă*. (Când o să vină proprietarul, o să te scoată din cursă.) AtaM 365/28; *La flọ gázdă la únă mui̯ári, cóla, la un u̯om cári la cunuștẹ́á, ăntráră aț́éi̯ ăn gázdă*. (Le găsi gazdă la o femeie, acolo, la un om pe care-l cunoștea, intrară aceia la gazdă.) Cerna T.

*Var.:* **gájdă** (AtaM 72/25).

Et.: mac., bg. ***gazda***.

**gazép** vezi **găzép**.

**gazétă** vezi **găzétă**.

**gazibára** vezi **pleșnibára**.

**gazi̯ắs** vezi **găzés**.

**gazi̯és** vezi **găzés**.

**găbániță,** *pl*. **găbániț** *s.f.* Cap 134; Dms. Plăcintă cu foi multe. *Aĭ pisắi̯á […] si dáră únă gabániță șu únă pugáčă*. (Îi scria […] să facă o plăcintă cu foi multe și o pogace [= turtă].) Cap[2] 112/8.

*Var.:* ***gabániță***.

Et.: cf. bg. ***gabanik*** ‘pâine cu găuri’ (BER I 298, s.v. *găba*).

**găḍés, găḍíri, găḍíi̯, găḍít** *vb*. IV. *Refl*. Pap[1] 46; Pap[2] 81; Cap 134 s.v. *gad*. A-i intra un pai (un corp străin) în ochi. *Mi găḍés ăn ócĭu*. (Îmi intră ceva în ochi.) Cap 134 s.v. *gad;* Pap[1] 46 s.v.; Pap[2] 81 s.v.

Et.: bg. ***gadja*** (BER I 222, s.v. *gad*).

**găḍíčc** vezi **găḍíčcum**.

**găḍíčcum, găḍičcári, găḍičcắi̯, găḍičcát** *vb*. I. *Tranz*. și *refl.* Cap 134; Dms. A (se) gâdila. *Nu lă găḍíčcă cọ́áta, că mọ́ári*. (Nu-l gâdila atât, că moare.) Dms s.v.; *Ắcu ț̆er s-lă trăntéș, s-lă găḍíčḱiș*. (Dacă vrei să-l dobori, [trebuie] să-l gâdili.) Dms s.v.

*Var.:* **găḍíčc** (Dms s.v.).

Et.: bg. ***gadičkam*** (Cap 134).

**găḍičcári**, *pl.* **găḍičcắr** *s.f.* Can[2] 396; Dms. Gâdilat.

Et.: ***găḍíčcum***.

**găḍúń,** *pl*. **găḍúń** *s.m*. Pap[1] 46; Pap[2] 81; Can[2] 396; Cap 134; ALR II s.n., 1, h. 207/012; Cerna A/1184; AtaM 72/10, 79/27; ALDM II, h. 1025/1–6; Dms. Gutui. *Áldi Pétre au̯ un găḍúń mult mári*. (Ai lui Petre au un gutui foarte mare.) Cap 134 s.v.; *Bába-sa si dúți sup vrin*

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 22:43:01 UTC)

*găd̮ń, ăn gărdínă*. (Bunică-sa se duce în grădină, sub un gutui.) Pap M[2] 110/12.

*Var.:* **duń** (ALDM II, h. 1025/7), **gătúń** (Pap[2] 81; ALDM II, h. 1025/1, 3–6; Kats 91/7), **gudúń** (Dms s.v.).

Et.: cf. lat. ***cotoneus***.

**găd̮ńă,** *pl*. **găd̮ń** *s.f*. Pap[1] 46; Pap[2] 81; Can[2] 396 s.v. *găd̮ń*; Cap 134 s.v. *găd̮ń*; Cerna A/1183; AtaM 127/14; ALDM II, h. 1024/1–7; Dms. Gutuie.

*Var.:* **dúńă** (ALDM II, h. 1024/7), **gătúńă** (ALDM II, h. 1024/2; Kats 91/7), **gudúńă** (Dms s.v.).

Et.: ***găd̮ń***.

**găgóș,** *pl*. **găgo̯șă** și **găgo̯și** *s.n*. Can[2] 396; Cap 134; ALDM II, h. 1026/1-3, 7, h. 1027/7, h. 1143/5; Dms. **1**. Nuc. *Ăn ț̮ea árg̮a táti băgắ un gugóș*. (În curtea aceea tata puse [= plantă] un nuc.) AtaM 363/8. **2**. Nucă. *Ț̮iă núcă aș fóst-a̯u ancărcátă di găgu̯ắșă*. (Nucul era încărcat de nuci.) MP 246/11; *Ursu̯ńa rúpsi un găgu̯ắș și la frónsi*. (Ursoaica rupse o nucă și o sparse.) MP 246/19; *Li flo găgu̯ắșili furáti*. (Găsi [= descoperi că] nucile [sunt] furate.) MP 246/13; *Táti lo găgo̯áși, dăró scrum di i̯áli și-a̯ únsi albína la gúșă și-l' tricú*. (Tata luă nuci, le făcu scrum și unse albina la gât și-i trecu.) DP 205/29; *Mi̯-ubidíi an g̮i̯ăp și flai̯ du̯ắu̯ă găgu̯ắșă*. (Mă căutai în buzunar și găsii două nuci.) MP 202/11. **3**. Aușel. Cap 134.

*Var.:* **găgu̯áș** (Kats 90/15), **găgu̯ắș, găgu̯óș** (ALDM II, h. 1026/2), **gugóș**[I].

Et. nec.; cf. ar. ***cucoáșe*** ‘nucă’.

**găgu̯áș** vezi **găgóș**.

**găgu̯ắș** vezi **găgóș**.

**găgúfcă** vezi **gugúfcă**.

**găgu̯óș** vezi **găgóș**.

**găi̯dăgíi̯ă** vezi **găi̯dăgíi̯ă**.

**găi̯dăgíi̯ă**, *pl*. **găi̯dăgíi̯** *s.m*. Can[2] 396; Cap 134 s.v. *gái̯dă*; AtaM 81/13; Dms. Cimpoier. *Ca daț́ină, gai̯dăg̮o̯i̯a dără la sfáca om, diríp ț̮irút, căti un nabét*. (După ce termină de cinat, cimpoierul face pentru fiecare om, la cerere, o cântare.) Can T[2] 118/20; *Cupiláșu păzăriș́ești un gai̯dăg̮ă*. (Tânărul tocmește un cimpoier.) Can T[1] 274/30; *Năr̮ăncói̯ la săru̯ắr di z-dără măncári și lai̯ și dui̯ gai̯dăg̮ói̯*. (Le-am cerut surorilor să facă mâncare și am luat și doi cimpoieri.) MP 254/11.

*Var.:* **gai̯dăgíă, gai̯dăgíi̯ă** (Can[2] 396), **gai̯dăg̮o̯i̯ă, gai̯dăg̮ói̯ă, găi̯dăgíi̯ă** (Cap 134 s.v. *gái̯dă*), **găi̯dăg̮ói̯ă** (Dms s.v.).

Et.: tc. ***gaydacı*** (bg. ***gajdağija,*** BER I 224, s.v. *gajda*).

**găi̯dăgíi̯ă** vezi **găi̯dăgíi̯ă**.

**găi̯dăg̮ói̯ă** vezi **găi̯dăgíi̯ă**.

**gắi̯gur** vezi **gái̯gur**.

**găi̯íná** vezi **gă'líná**.

**găi̯lé**, *pl*. **găi̯lé̯ur** *s.f*. Pap[2] 81; Can[2] 396; Cap 134; Dms. Grijă, îngrijorare, întristare, necaz. *Di găi̯lé nu-l' ți măncá po̯i̯ni*. (De grijă [= de îngrijorat ce era], nu-i era foame.) Cap[2] 27/40; *Di múltă găi̯lé murí múmă-sa*. (Mamă-sa muri de multă întristare.) MP 76/6; *E, di ț́éstă la s-íi̯ă găi̯léa!* (Ei, din asta să le fie necazul!) Cap[2] 54/31; *„Lisíț̮u, tu să-ń li mănánț to̯áti párli și năpcum nu ș̮tiu ț̮i si dar”; și lisíț̮a a l' zísi: „Ț̮e nu-i̯ ta găi̯lé”*. („Vulpeo, tu o să-mi mănânci toți banii și pe urmă nu știu ce o să fac”; și vulpea îi zise: „Asta nu e grija ta”.) Cap[2] 147/7; *Délmi că scăpáț́ ǵii̯, di pári și di rúbă la s-íi̯ă găiléi̯a*. (Dacă ați scăpat cu viață, să vă fie grija [doar] de bani și de haine.) Cap[2] 148/12.

**Ăn găi̯lé**. Îngrijorat. *[Fi̯ắta] căț́ó s-plóngă. Fuzí di cu̯ắla an găi̯lé*. ([Fata] începu să plângă. Îngrijorată, plecă de acolo.) MP 58/2. **Sam ăn găi̯lé**. A fi trist, a fi îngândurat. *Să vínă co̯ti un u̯om din to̯áti paș̮alaríurli, să-l' dără kéfu, că-i̯ mult an gailé*. (Să vină câte un om din toate pașalâcurile, să-l înveselească, fiindcă e foarte trist.) Pap M[2] 142/12;

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 22:43:01 UTC)

*Ampiráti, ți cǫ́ta i̯eş ăn găilé?* (Împărate, de ce eşti atât de îngândurat?) Cap[2] 138/6; *Cum să nu i̯es ăn găilé cǫn toț si fălés şi si plǫng, cǫn i̯o nǫ-am ni s-mi plǫng, ni s-mi fălés?* (Cum să nu fiu îngândurat când toți se laudă şi se plâng, când eu n-am nici să mă plâng, nici să mă laud?) Cap[2] 138/7; *Ampirátu țire̯á si fácă cávgă şi ra ăn găilé că nu ve̯a ăsḱér*. (Împăratul trebuia să facă război şi era îngândurat că nu avea armată.) Cap[2] 88/13. **Mi bat ăn găi̯lé**. A se supăra, a se întrista. *Pu̯ắpa z-bătú an găi̯lé că cápărli tu̯ắti muríră*. (Popa se întristă că i-au murit toate caprele.) MP 230/21. **Dun găi̯lé**. A fi îngrijorat, a fi trist. *Un lant ampirát țe̯ári si fáțim cávgă, di țe̯a dun găilé*. (Un alt împărat vrea să facem război, de aceea sunt îngrijorat.) Cap[2] 72/21; *Di țísta lúcru i̯o să ti scap: nu dǫ́nă găilé, túcu trázi tu cóla*. (Eu am să te scap de asta: nu te îngrijora, numai vino aici.) Cap[2] 28/40; *Nu dúnă găilé, i̯o să-ț áflum lúcru*. (Nu fi îngrijorat, o să-ți găsesc eu de lucru.) Cap[2] 53/9; *Nu dúnă gailé, sóru. Dómnu ai̯ mári!* (Nu fi îngrijorată, soro. Domnul e mare!) Can T[2] 108/24; *Di ți̯ă duń găi̯lé şi plonț?* (De ce eşti trist şi plângi?) MP 66/1; *„Nu dunáț găilé”. „Cǫ́ți si nu dunǫ́m găilé, nu vem fičór”*. („Nu fiți trişti”. „De ce să nu fim trişti, nu avem băiat”.) Cap[2] 129/40–41.

*Var.:* **găilé, găilé, găi̯léi̯ă**.

Et.: tc. ***gaile*** (mac., bg. dial. ***gajle,*** BER I 225, s.v.).

**găilé** vezi **găi̯lé**.

**găi̯léi̯ă** vezi **găi̯lé**.

**găililíă** vezi **găi̯lilíi̯ă**.

**găi̯lilíi̯ă,** *pl.* **găi̯lilíi̯** *adj.* Dms. Trist, supărat. *Găi̯lilíă că fičóru nu putú să ănve̯áță vrin zănăi̯át, faḱíru nu zísi țíva*. (Supărat că băiatul n-a putut să învețe o meserie, sărmanul [om] nu zise nimic.) DP 118/39; *Néi̯si, cu cáľiľ ăncărcáț, trási drúmu găi̯lilíi̯ă*. (În fine, cu caii încărcați, supărat, porni la drum.) DP 75/32.

*Var.:* **găililíă**.

Et.: tc. ***gaileli***.

**găi̯ré** vezi **găirét**.

**găi̯rét** vezi **găirét**.

**găirét** *s.n.* Can[2] 396; Cap 134; AtaM 118/13; Dms. Curaj. *Găirét, fráti, nu ti spári; dǫ-ń mǫ́nă si ai̯ scăpári*. (Curaj, frate, nu te speria; dă-mi [o] mână ca să scapi.) Cerna T 13/20.

**Dau̯ găirét**. A încuraja. *Fičúru ai̯ di̯ắdi găi̯rét*. (Băiatul o încuraja.) MP 34/23. **Fac găirét**. A face efort, a se strădui, a se opinti. *Fe̯ási une̯ác găirét şi júnsi*. (Făcu puțin efort şi ajunse.) DP 66/20; *Ái̯di, lisíțu, fǫ gairét!* (Haide, vulpeo, strădieşte-te!) Can T[1] 281/17; *Óndara, óndara, fățe̯á găirét pri márḑina di drum*. (Şontâc, şontâc, se opintea pe marginea drumului.) DP 68/7.

*Var.:* **gairét, găi̯ré** (Dms s.v.)**, găi̯rét** (Dms s.v.).

Et.: tc. ***gayret***.

**găi̯tán,** *pl.* **găi̯táni** *s.n.* Can[2] 397; Cap 135; AtaM 68/11; Dms. Şnur; găitan. *Dinjúr ári gai̯tán róşi dǫu̯ trei̯ íri*. (Împrejur are găitan [din] două trei fire.) Can T[1] 264/20.

*Var.:* **gai̯tán, găi̯táni** (Cap 135).

Et.: tc. ***kajtan,*** tc. pop. ***gaytan*** (Suciu 340, s.v. *găitan*).

**găi̯táni** vezi **găi̯tán**.

**gălámă** *s.f.* ALDM I h. 171/1. Gălăgie.

Et.: cf. gr. ***χαλιμά.***

**gălăgǫ́ásă** vezi **gulugǫ́aza**.

**gălăgóǵir** vezi **lăgóǵir**.

**gălăríi̯ă** vezi **gărălíi̯ă**.

**gắlbin** vezi **gálbin**.

**gălbinári** *s.f.* Pap[2] 81; Can[2] 397; Cap 135 s.v. *gálbin*; ALR II, 1, h. 13/012; AtaM 79/28; Dms. **1**. Gălbinare, icter.

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 22:43:01 UTC)

**2**. Boală de inimă. Pap[2] 81 s.v.; Cap 135 s.v. *gálbin*. **3**. Cearcăn. *Ári gălbinári la ócl̓i*. (Are cearcăne la ochi.) ALR II, 1, h. 13/012.

Et.: der. de la ***gálbin* + *-ári.***

**gălbineáță,** *pl*. **gălbinéțur** *s.f*. Dms. Culoare galbenă.

Et.: din ***gálbin* + *-eáță***.

**gălbinícaf** vezi **gălbinícăv**.

**gălbinícav** vezi **gălbinícăv**.

**gălbinícăv, gălbinícăvă,** *pl*. **gălbinícăv, gălbinícăvi** *adj*. Can[2] 397; Cap 135 s.v. *gálbin*; ALR II, s.n., 2, h. 276/012; ALDM I, h. 92/1–6; ALDM II, h. 768/1, 2, 5; Dms. Gălbejit, palid; *Nu mi riseáști fičóru, ăi̯ gălbinícăv*. (Nu-mi place copilul, e palid.) Dms s.v. (Despre cai) Sur, şarg. *Cal gălbinícaf*. (Cal sur.**)** ALR II, s.n.,2, h. 276/012; *Gălbinícăv cal*. (Cal şarg.) ALDM II, h. 768/1, 2, 5.

*Var.:* **gălbinícaf, gălbinícav** (Cap 135 s.v. *gálbin*), **gălbiníčcav** (Cap 135 s.v. *gálbin*).

Et.: din ***gálbin* + *-íc*(*ăv***).

**gălbiníčcav** vezi **gălbinícăv**.

**gălbiničós, gălbiničóșă,** *pl*. **gălbiničóș, gălbiničóși** *adj*. Pap[2] 81; Can[2] 397; Cap 135 s.v. *gálbin*; ALDM II, h. 768/6; Dms. Palid; suferind de gălbinare; (despre cai) şarg. *Gălbiniču̯ós cal*. (Cal şarg.) ALDM II, h. 768/6.

*Var.:* **gălbiniču̯ós**.

Et.: din ***gálbin* + *-íčós***.

**gălbiniču̯ós** vezi **gălbiničós**.

**gălbinúș,** *pl*. **gălbinúși** şi **gălbinúșur** *s.n*. Pap[2] 81; Can[2] 397; Cap 135 s.v. *gálbin*; Cerna A/968; Wild h. 297/1, 2, 4, 5; AtaM 79/28; ALDM II, h. 848/1–6; Dms. *u̯óu minút [ăi̯] făr di gălbinúș*. (Oul micuț [e] fără gălbenuș.) Pap M[2] 97/8.

*Var.:* **galbinúș** (Can[2] 397).

Et.: din ***gálbin* + *-úș***.

**gắlcă** *s.f*. AtaM 76/29, 80/2. Gâlcă.

Et.: bg. dial. ***gălki*** (pl.) (BER I 301, s.v.).

**gălčávă,** *pl*. **gălčávi** *s.f*. Pap[2] 81; Can[2] 397; Cap 135; Dms. Ceartă, gâlceavă. *Ca amnáră, amnáră, aș júnsiră an un loc i̯úndi şi uzá un mári călbălóc*. *„Á i̯diț să vidém ți-i̯ țístă gălčávă” zísiră i̯el̓.* (Dacă merseră ce merseră, ajunseră într-un loc unde se auzea mare gălăgie. „Haideți să vedem ce-i [cu] gâlceava asta” ziseră ei.) Pap M[2] 161/15.

Et.: bg. ***gălčava***.

**găleátă,** *pl*. **gălét̓** *s.f*. Pap[1] 46; Pap[2] 82; Can[2] 397; Cap 135; ALR II, 1, h. 288/012; ALR II, s.n., 2, h. 414/012; Cerna A/917, 2343; AtaM 48/32, 79/28; ALDM II, h. 747/4,6, h. 805/1–6; Dms. **1**. Găleată. *Stoi̯ si-ț mulg únă găleátă di lápti*. (Stai să-ți mulg o găleată de lapte.) Cap[2] 61/22; *Náinti [u̯ói̯li] dădeáu trei̯ gălét̓ [di lápti] şi cmo deádiră ținț gălét̓*. (Înainte [oile] dădeau trei găleți [de lapte] şi acum au dat cinci găleți.) Cap[2] 149/27. **2**. Putină. ALR II, s.n., 2, h. 414/012. **3**. Vin amestecat cu apă. *Ca si sátură di joc, au̯ scot şi-u̯ da galéta [galeáta ai̯ vínu misticát cu ápu]*. (Când se satură de joc, o scot şi o dau găleata [găleata e vinul amestecat cu apă].) Can T[2] 122/42.

*Var.:* **galét̓ă**, **gălét̓ă** (Pap[1] 46; Pap[2] 81; Cerna A/917, 2343; AtaM 48/32; ALDM II, h. 747/6, h. 805/6).

Et.: lat. ***galleta***.

**găleátičcă,** *pl*. **găleátičĭ** *s.f*. Can[2] 397; Cap 135 s.v. *găleátă*; Dms. Găletuşă.

*Var.:* **găletíčcă** (Cap 135 s.v. *găleátă*), **gălét̓ičcă** (Can[2] 397).

Et.: din ***găleátă* + *-ičcă***.

**gălés, gălíri, gălíi̯, gălít** *vb*. IV. *Tranz*. Pap[2] 81; Can[2] 397; Cap 135; ALR I, 2, h. 235/013; h. 236/012; Dms. A dezmierda, a alinta. *Nu coáta lă gălíț că s-vă sără ăn cap*. (Nu-l alintați atâta că o să vi se suie în cap.) Dms s.v.

Et.: mac. ***gali,*** bg. ***galja***.

**găletíčcă** vezi **găleátičcă**.

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 22:43:01 UTC)

**găl̦ętă** vezi **găl̦eátă**.

**găl̦ętičcă** vezi **găl̦eátičcă**.

**găličúni,** *pl*. **găličúń** *s.f*. Pap[2] 82; Can[2] 397; Cap 135 s.v. *gălés*; Dms. Dezmierdare.

*Var*.: **galičúni** (Can[2] 397).

Et: din ***gălés* + *-ičúni***.

**gălínă** vezi **găl̕ínă**.

**gălíri,** *pl*. **găl̕ír** *s.f*. Cap 135 s.v. *gălés*; Dms. Răsfăţ, alintare.

Et.: vezi ***gălés***.

**gălít, gălítă,** *pl*. **gălíţ, gălíti** *adj*. Pap[2] 82 s.v. *gălés*; Cap 135 s.v. *gălés*; Dms. Răsfăţat. *Gălít fičór*. (Copil răsfăţat.) Pap[2] 82 s.v. *gălés; Gălít ăi̯, ca din pálmă criscút*. (Cât e de răsfăţat, parcă-i crescut în palmă.) Cap 135 s.v. *gălés*.

Et.: vezi ***gălés***.

**gălitúşcă,** *pl*. **gălitúşki** *s.f*. Dms. Găleţică.

Et.: din ***găl̦eátă* + *-úşcă***.

**gălón,** *pl*. **gălǫ́ni** *s.n*. Dms. Galon; însemn pe epolet care arată gradul.

Et.: bg. ***galon*** (fr. ***galon***)**.**

**gălúb** vezi **gulúb**.

**gălúp** vezi **gulúb**.

**găl̕ínár,** *pl*. **găl̕ínár** *s.m*. Can[2] 397; Cap 135 s.v. *gălínă*; Dms. Vânzător de găini; găinar.

Et.: din ***găl̕ínă* + *-ár***.

**găl̕ínă,** *pl*. **găl̕íń** *s.f*. Pap[1] 46; Pap[2] 82; Can[2] 397; Cerna A/964, Supl.; Wild h. 291/1–7; AtaM 282/18; ALDM II, h. 845/1–7, h. 850/1–7; Dms. Găină. *Únă sg̑áră víni lisíţa; aį̑ lǫ únă găl̕ínă*. (Într-o seară vine vulpea; îi luă o găină.) Cap[2] 131/31; *La noį̑ găl̕ínili sa căt únă cásă măccáti*. (La noi găinile sunt mari cât casa.) Cap[2] 45/36; *J̑o sam zíniru tǫu̯ ţe mi punę́aį̑ ăn cuşáră, įúndi durmę́aų̯ găl̕ínli*. (Eu sunt ginerele tău pe care mă [= îl] puneai în coteţ, unde dormeau găinile.) Cap[2] 131/26; *J̑oų̯ să mi duc să fur găl̕íń*. (O să mă duc să fur găini.) W 74/6; *Ăldi táti şi dóda mári lăgáų̯ dúpu găl̕íń s-li cáţă că s-nă vem măncári*. (Alde tata şi sora mai mare fugeau după găini să le prindă ca să avem de mâncare.) AtaM 359/26; *Únă ǵiáţă, di cǫ́ń nu l̕-ăį̑ frícă, di găl̕íń aľ ăį̑ frícă*. (O vieţuitoare, de câini nu îi e frică, îi e frică de găini. [Ghicitoare: Viermele].) Pap M[2] 51/11.

*Var*.: **galínă** (Wild h. 291/4), **găį̑ínă** (AtaM 282/18), **gălínă** (Can[2] 397 s.v.; Wild h. 291/1-3, 5-7; ALDM II, h. 845/2-5, 7; Dms s.v.).

Et.: lat. ***gallina***.

**găl̕íničcă** vezi **găl̕inúčcă**.

**găl̕inúčcă,** *pl*. **găl̕inúčki** *s.f*. Can[2] 397 s.v. *găl̕ničcă;* Cap 135 s.v. *găl̕nă;* Dms. Găinuşă.

*Var*.: **găl̕íničcă** (Can[2] 397), **găl̕inúşcă** (Dms).

Et.: din ***găl̕ínă* + *-účcă***.

**Găl̕inúşa** *s.f*. Cap 135 s.v. *găl̕nă*; Dms. Numele constelaţiei Ursa Mare.

Et.: din ***găl̕ínă* + *- úşă***.

**găl̕inúşcă** vezi **găl̕inúčcă**.

**găméj** vezi **gămóş**.

**găméş** vezi **gămóş**.

**gămį̑ás** vezi **gămóş**.

**gămijós, gămijǫ́să,** *pl*. **gămijóş, gămijǫ́si** *adj*. Can[2] 397. Urduros.

Et.: din ***găméj*** (s.v. ***gămóş***) + ***-ós***.

**gămóş** *s*. Can[2] 397; Cap 135; ALR I, 1, h. 15/012; Cerna A/127; ALDM I, h. 70/2, 3; Dms. Urdori.

*Var*.: **găméj** (Cerna A/127), **găméş** (Can[2] 397; Cap 135 s.v.), **gămį̑ás** (ALDM I, h. 70/3)**, găm̨ós** (ALDM I, h. 70/2).

Et. nec.

**găm̨ós** vezi **gămóş**.

**găn̨ăşór** vezi **gărnişór**.

**Găndáča** *n.pr*. Pap M[2] 176/30; Cap 135; Dms. **1**. Nume de loc în *Cúpă*. **2**. Nume de munte şi defileu în Meglenia. *Că işǫ́ră păn la pǫártă, aų̯ lǫ cútru Găndáča*. (Dacă au ieşit până la portă, o luă spre *Găndáča*.) Cap[2] 20/23.

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 22:43:01 UTC)

♦ *Di pri Cojúc pri Găndáča*. (L i t. De pe [muntele] *Cojúc* pe [muntele] *Găndáča*. = De la Ana la Caiafa.) Cap[2] 173/12.

Et.: sl. ***gadakŭ*;** cf. şi bg. ***gadínče*** (der. de la ***gad*** 'vietate, parazit'; BER I 222, s.v. *gad).*

**găsés, găsíri, găsíi̯, găsít** *vb*. IV. *Tranz*. Cap 135; Dms. A cositori. *Găsḑáşti băcóru*. (Cositoreşte vasele de aramă.) Cap 135 s.v.

Et.: gr. ***γανόνω***.

**găngăés** vezi **găngăvés**.

**găngăi̯és** vezi **găngăvés**.

**găngăíri** vezi **găngăvíri**.

**găngărés** vezi **găngăvés**.

**găngăvés, găngăvíri, găngăvíi̯, găngăvít** *vb*. IV. *Refl*. Pap[1] 46; Pap[2] 82; Can[2] 398; Cap 136; ALR II, 1, h. 32/012; Dms. A se bâlbâi.

*Var.:* **găngăés** (Pap[1] 46; Can[2] 398), **găngăi̯és** (Pap[2] 82; Cap 136; Dms s.v.), **găngărés** (Cap 136; ALR II, 1, h. 32/012).

Et.: sl. ***găngavŭ*;** cf. şi bg. ***găgna*** (BER I 298, s.v.).

**găngăvíri** *s.f*. Can[2] 398; Cap 136 s.v. *găngăi̯és;* Dms. Bâlbâială.

*Var.*: **găngăíri** (Can[2] 398; Cap 136 s.v. *găngăi̯és;* Dms s.v.).

Et.: vezi ***găngăvés***.

**gănglác** *s.m*. Cap 136; Dms. **1**. Gândac. *Gănglác vḑárdi*. (Gândac verde.) Cap 136 s.v. **2**. Fluture „cap-de-mort". Cap 136 s.v.

Et.: cf. bg. ***gadăk*** (BER I 222, s.v. *gad*).

**gănglíf** vezi **gănglív**.

**gănglív, gănglívă,** *pl*. **gănglív, gănglívi** *adj*. Can[2] 397; Cap 136 s.v. *găngăi̯és*; Dms. Bâlbâit.

*Var.:* **gănglíf** (Cap 136).

Et.: cf. bg. ***găglív*** (BER I 298, s.v. *găgna*).

**gănişu̯ór** vezi **gărnişór**.

**gănsac,** *pl*. **gănsaţ** *s.m*. Pap[2] 82; Cap 143 s.v. *gǫ́scă*; Dms. Gâscan.

Et.: cf. bg. ***găsăk, gasak*** (BER I, 304, s.v. *găska*).

**găránţi̯ă,** *pl*. **găránţi̯i̯** *s.f*. AtaM 289/34. Garanţie.

Et.: mac., bg. ***garancija***.

**gărălíi̯ă,** *pl*. **gărălíi̯** *s.f*. MP 238/2. Tunel, galerie. *Săpó fičúru gărălíi̯ă şi işḑ alís sup scára lu muľárḑa*. (Băiatul săpă [un] tunel şi ieşi exact sub scara nevestei.) MP 238/2; *Cu̯ála i̯úndi li păşti̯éá u̯ói̯li, an múnti, vi̯ḑa únă gărălíi̯ă mári; nu̯ăptḑa li zăti̯éá u̯ói̯li an ţḑa gărălíi̯ă*. (Acolo unde păştea oile, în munte, era un tunel mare; noaptea lăsa oile să se odihnească în acel tunel.) MP 54/3; *La dúsara [fičúru] mult dipárti şi la dăsfi̯ăsara an níştă gălăríi̯*. (Îl duseră [pe băiat] foarte departe şi îl coborâră în nişte galerii.) MP 142/12.

*Var.:* **gălăríi̯ă**.

Et.: mac., bg. ***galerija***.

**gărb** vezi **gǫrb**.

**gărbáč** vezi **grăbáč**.

**gărbálă** vezi **grăbálă**.

**gắrbăv** vezi **grắbăv**.

**gărbés, gărbíri, gărbíi̯, gărbít** *vb*. IV. *Tranz*. Pap[1] 46; Pap[2] 82; Can[2] 397; Cap 136, 142 s.v. *gǫrb;* Dms. A tunde oile sub gât, pe pântece şi pe coadă.

*Var.:* **gărlés** (Can[2] 397).

Et.: der. de la ***gǫrb***.

**gărbíri,** *pl.* **gărbír** *s.f*. Dms. Tunsul oilor.

Et.: vezi ***gărbés*.**

**gărbít, gărbítă,** *pl.* **gărbít, gărbíti** *adj.* (Despre oi) Tuns.

Et.: vezi ***gărbés*.**

**gắrbov** vezi **grắbăv**.

**gărbúţă,** *pl*. **gărbúţi** *s.f*. ALDM I, h. 252/5. Cocoaşă.

Et.: din ***gǫrb* + *-úţă***.

**gărc** vezi **gǫrc**.

**gărclán** vezi **grăclán**.

**gărcumán,** *pl*. **gărcumáń** *s.m*. Dms. Partizan fanatic al grecilor, grecoman.

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 22:43:01 UTC)

*Var.:* **grăcumán** (Dms s.v.).

Et.: bg. ***gărkoman*** (BER I 288, s.v. *grăk*)*;* cf. şi rom. lit. ***grecoman***.

**gărčmúľ,** *pl.* **gărčmúľă** *s.n.* Cap 137; Dms. (La porc) Gât.

*Var.:* **grăčmúľ** (Dms s.v.).

Et.: bg. dial. ***grăčmul*** (BER I 290, s.v.).

**gărdián,** *pl.* **gărdiáń** *s.m.* Cap 136; Dms. Paznic. *Tu̯ăţ gărdiáńiľ cári rau̯ cu̯ála şi vigľáu̯ si diştitără.* (Toţi paznicii care erau acolo şi vegheau [= păzeau] se treziră.) Cap$^2$ 124/26.

Et.: rom. lit. ***gardian***.

**gărdíč,** *pl.* **gărdíčă** *s.n.* Dms. Gărduţ.

Et.:

**gărdinár,** *pl.* **gărdinár** *s.m.* Pap$^2$ 84; Can$^2$ 397; Cap 136 s.v. *gărdínă;* Cerna A/1104; Dms. Grădinar. *Antrǫ ăn cătún la un gărdinár şi ăi̯ zísi: „mára, cum ai̯ zíţiţ u̯a la ţéşti prăčkíli?”* (Intră în sat la un grădinar şi-i zise: „bre, cum ziceţi aici la beţele astea?”) Cap$^2$ 46/27; *Ţéla gărdináru zísi: „mára, căţáţ-la di la ancľídiţ u̯ómu ţísta.”* (Grădinarul zise: „măi, prindeţi-l şi închideţi-l pe omul ăsta.”) Cap$^2$ 46/32.

*Var.:* **grădinár** (Pap$^2$ 84).

Et.: mac., bg. ***gradinar***.

**gărdínă,** *pl.* **gărdíń** şi **gărdíńur** *s.f.* Pap$^1$ 46; Pap$^2$ 82; Can$^2$ 397; Cap 136; Cerna A/1102, 1191; Wild h. 338/2–7; ALDM II, h. 956/1–7, h. 1037/1–4, 6, 7; Dms. Grădină; livadă. *Sfáca lunǫdinéţ aş ári únă gărdínă di zarzuvát.* (Fiecare locuitor din *Lúnǫdiń* are grădina lui de zarzavat.) Can T$^1$ 262/9; *Féţa picăsí că nu-u̯ dúţi an gărdínă.* (Fata înţelese că nu o duce în grădină.) Pap M$^2$ 141/37; *Cúu̯li [di la mę́ară] si li daţ la i̯ápă şi simínţăli si li turíţ ăn gărdínă.* (Cojile [mărului] să le daţi iepei şi seminţele să le aruncaţi în grădină.) Cap$^2$ 130/2; *I̯el nǫáptę́a si duţę́á ăn grădína lu ampirátu di u găzę́á cu cálu.* (Noaptea el se ducea în grădina împăratului şi o călca în picioare cu calul.) Cap$^2$ 130/39; *Li duná ǫ́sili di la siníă şi li ngrupǫ́-n grădínă.* (Aduna oasele de la masă şi le îngropă în grădină.) Can T$^1$ 279/26; *Dinzúr di L'umníţă ári múlti víńur şi grădíńur cu čarníč.* (În jurul *L'umníţei* sunt multe vii şi grădini cu duzi.) Can T$^2$ 113/7; *Si glăví lă un čurbăgíi̯a cu múlti gărdíńur.* (Se băgă slugă la un bogătaş cu multe grădini.) DP 67/1; *Gărdínă di nuţ.* (Nucet.) Cerna A/1191.

*Var.:* **grădínă**.

Et.: mac., bg. ***gradina***.

**gărdiníč,** *pl.* **gărdiníčur** *s.n.* Cap 136 s.v. *gărdínă;* Wild h. 338/1, 5; Dms. Grădiniţă.

Et.: din ***gărdínă*** + ***-íč***.

**gărdiníčcă,** *pl.* **gărdiníčcur** *s.f.* Dms s.v. *gărdiníč.* Grădiniţă.

Et.: din ***gărdíníč*** + ***-că***.

**gărdiníţ** vezi **gărdiníţă**.

**gărdiníţă**, *pl.* **gărdiníţ** *s.f.* MP 138/20. (Dms s.v. *gărdiníč*). Grădiniţă. *La vizú fičúru ampirátului an gărdiníţa di kítki.* (Îl văzu pe fiul împăratului în grădiniţa de flori.) MP 138/20.

*Var.:* **gărdiníţ** (Wild h. 338/1).

Et.: din ***gărdínă*** + ***-íţă***.

**Gărdíń, An** ~ *n.pr.* Pap M$^2$ 176/21. Nume de loc în *Nǫ́nti*.

Et.: ***gărdínă***.

**Gărdíńă** *n.pr.* Pap M$^2$ 176/32. Nume de loc în *Úmă*.

Et.: ***gărdínă***.

**gărdiróbă** *s.f.* AtaM 289/33. Garderobă.

Et.: mac. ***garderoba***, (gr. ***γκαρνταρόμπα***).

**gărdúşcă,** *pl.* **gărdúşki** *s.f.* Cerna A/1612; Wild h. 19/5–7; ALDM III, h. 1375/1, 5; AtaM 80/1; Dms. Grindină. *Am únă bábă, dúpă un múnti nę́u̯ mę́árdi dúpu únă gărdúşcă.* (Am o babă, după un munte ninge după ce a căzut grindina. [Ghicitoare: Bumbacul şi fusul].) Cap$^2$ 153/12.

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 22:43:01 UTC)

Et.: bg. ***graduška***.

**găr̦gălán** vezi **grăclán**.

**găr̦găl̕án** vezi **grăclán**.

**găr-găr** *interj*. Dms. Cuvânt care imită sforăitul; hâr-hâr.

Et.: onomatopee.

**găr̦gărés, găr̦găríri, găr̦găríi̯, găr̦gărít** *vb*. IV. *Intranz*. Cap 136, 147; ALR II, 1, h. 62/012, h. 36/012; Cerna A/319; ALDM I, h. 262/2–6; Dms. **1**. A sforăi. Cap 136; ALR II, 1, h. 36/012. **2**. (Despre mațe) A chiorăi. *Máț̦ăli aṅ gurgurés*. (Îmi chiorăie mațele.) ALR II, 1, h. 62/012; Cerna A/319.

*Var.:* **găr̦găr̦és** (ALDM I, h. 262/2, 3) **gurgurés**.

Et.: din ***găr-găr***.

**găr̦găr̦és** vezi **găr̦gărés**.

**găr̦găríț̦ă,** *pl.* **găr̦găríț̦i** *s.f.* Dms. Găr̦găriță.

Et.: dr. ***găr̦găríț̦ă.***

**găr̦găún,** *pl*. **găr̦găúṅ** *s.m*. Can$^2$ 397; Cap 136; Dms. Găr̦găun.

Et. nec.

**găr̦gúl̕,** *pl*. **găr̦gúl̕ă** *s.n*. Cap 136; Dms. Ulcior de pământ cu gât lung.

Et.: bg. ***găr̦gale*** (BER I 302, s. v. *găr̦gam*).

**găr̦gúl̕că,** *pl*. **găr̦gúl̕ț̦** și **găr̦gúl̕ki** *s.f.* Pap$^1$ 46; Pap$^2$ 82; Can$^2$ 397; Cap 136 s.v. *găr̦gúl̕;* Dms. Ulcioraș de pământ cu gât lung.

Et.: din ***găr̦gúl̕ + -că***.

**găr̦işór** vezi **găr̦nișór**.

**găr̦kína** vezi **găr̦kíncă**.

**găr̦kíncă,** *pl*. **găr̦kínki** *s.f.* Pap$^1$ 46 s.v. *grăc*; Cap 142 s.v. *gǫrc;* Dms. Grecoaică.

*Var.:* **găr̦kína** (Pap$^1$ 46 s.v. *grăc*).

Et.: din ***gǫrc* + *-ín*(*c*)*ă***.

**Găr̦kíi̯ă** vezi **Găr̦țíi̯ă.**

**găr̦lés** vezi **găr̦bés**.

**găr̦li̯ăsnic,** *pl*. **găr̦li̯ăsniți** *s.n*. MP 86/12. Canea. *Ca măncó, măncó, cum ra flămúntă, [lisíț̦a] au̯ fi̯ăsi [crăbla] păn di găr̦li̯ăsnic şi s-dúsi cásă*. (Dacă mâncă ce mâncă, cum era flămândă, [vulpea] o făcu [= o goli] putina până la canea şi se duse acasă.) MP 86/12.

Et: cf. bg. dial. ***găr̦leżnica*** (BER I 303, s.v.).

**găr̦líri,** *pl*. **găr̦lír** *s.f.* ALDM III, h. 1734/1–6. **1**. Tunderea oilor. Dms s.v. **2**. Prășitul al doilea. ALDM III, h. 1734/1–6.

Et.: ***găr̦lés*** (s.v. ***găr̦bés***).

**găr̦liț̦ă** *s.f.* Cap 136; Dms. Boală de gât.

Et.: bg. dial. ***găr̦mlica*** (BER I 303, s.v. *găr̦lo*).

**găr̦mádă** vezi **grămádă**.

**Găr̦mǫ́z** *n.pr*. Pap M$^2$ 176/35; Cap143 s.v. *grămádă*. Nume de loc în *Báruviț̦a*.

Et.: ***grămádă*** *(pl.)*.

**găr̦náț̦, găr̦náț̦ă,** *pl*. **găr̦nǫ́ț̦** *adj*. Pap$^2$ 82; Can$^2$ 397; Cap 146 s.v. *grǫn;* Dms. (Despre turtă, plăcintă, pâine) [Făcută din făină] de grâu. *Aṅ fę́si máma únă túrtă găr̦náț̦ă*. (Îmi făcu mama o turtă de grâu.) Can T$^1$ 267/4; *Aį̯ să zăvălím únă túrtă găr̦náț̦ă ăn ugníști di să măncǫ́m unę́c*. (Hai să acoperim [cu cenuşă] o turtă de grâu în vatră ca să mâncăm puțin.) Cap$^2$ 32/1; *Únă intrări ăn mǫ́ră, [lisíț̦a] ş-u măncắ túrta zărnáț̦ă*. (Odată intrată în moară, [vulpea] îşi mâncă turta de grâu.) Cap$^2$ 118/9; *Áncă măn̦icát fáț̦i múmă-sa maį̯ múlti pǫ́ṅ găr̦nǫ́ț̦, li únți pri disúpru ṅári*. (Încă de cu ziuă, mamă-sa face mai multe pâini de grâu, le unge cu miere pe deasupra.) Pap M$^2$ 103/2; *Pugáčă găr̦náț̦ă*. (Plăcintă din făină de grâu.) Pap$^2$ 82 s.v.; *Túrtă găr̦náț̦ă*. (Turtă de grâu.) Can$^2$ 397 s.v.; Cap 146 s.v. *grǫn*. (Substantivat) Turtă de grâu. F i g. Trai bun; bogăție. *Lă găr̦náț̦ă trázi.* (Trage la bogăție.)

*Var.:* **zărnáț̦**.

Et.: lat. ****granuceus*** (CDDE 767)

**găr̦năș́or** vezi **găr̦nișór**.

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 22:43:01 UTC)

**gărnínă,** *pl*. **gărníni** *s.f.* Can[2] 397; Cap 145 s.v. *grǫn;* Dms. Mirişte.

*Var.:* **garnínă** (Can[2] 397), **grănínă** (Can[2] 397; Cap 145 s.v. *grǫn;* Dms s.v.).

Et.: din ***grǫn* + *-ínă***.

**gărnişór,** *pl*. **gărnişór** şi **gărnişǫ́ră** *s.m*. şi *n*. Pap M[1] 10/13; Pap[2] 82; Can[2] 397; Cap 145 s.v. *grǫn;* ALR II s.n., 1, h. 92/012; Cerna A/1001, 2030, 2036; Wild h.73/1, 4, 5, 7; ALDM II h. 874/1–6, h. 882/2, 4–6; ALDM III, 1738–1740/1-6; Dms. Porumb. *Ágrili din cǫmp […] li sémină ţa gărnişór, ţa mel!* (Ogoarele din câmp […] le seamănă sau [cu] porumb, sau [cu] mei.) Can T[1] 262/23; *Ţéla fičóru si fćsi gărnişór, ără drácu si fćsi sicără*. (Băiatul se făcu porumb, iar dracul se făcu secară.) Cap[2] 50/19; *Cu prăşírća ăl ănrúncă gănăşóru la răscăčór*. (La prăşit răreşte porumbul la [distanţă de un] pas.) AtaM 350/22; *Spunćá bába nǫástră că gărnişóru, cǫn viní ǫa, an lócu ţísta, un ţom din Nǫ́nti la dús-aţ*. (Bunica noastră spunea că porumbul l-a adus un om din *Nǫ́nti* când a venit aici, în locul ăsta.) Pap M[2] 152/2; *La breg púsiră grănşór sirumáşi*. (Pe deal au pus porumb cei săraci.) Cerna T; *Paparúdă, rúdă, s-na da plǫáiţă, s-na crćscă grǫ́nli, grǫ́nli, grănişǫárli*. (Paparudă, rudă, să ne dea ploaie, să ne crească grânele, grânele, porumbii.) Pap M[2] 115/18; *Túnţę ţási săţbía şi la da culáţ íli gărnişór ţert*. (Atunci iese gospodina şi le dă colaci sau porumb fiert.) Can T[1] 268/16; *Lúmę din cătún, ca uzá ca víni başibuzúcu, fuzéţ nafără din cătún, prin gărnişǫ́ră*. (Oamenii din sat, când auzeau că vin turcii, fugeau afară din sat, prin porumbi.) Can T[1] 275/25; *Gărnişór alb*. (Porumb cu boabe albe.) Pap[2] 82 s.v.; *Gărnişór gálbin*. (Porumb cu boabe galbene.) Pap[2] 82 s.v.; *Gărnişór négru*. ([La porumb] Tăciune.) Cerna A/2030.

*Var.:* **gănăşór, gănişţór** (ALDM II h. 874/6), **gărişór** (Wild h. 73/5), **gărnăşór** (Wild h. 73/1), **gărnişţăr** (ALDM II h. 874/3; ALDM III, 1738–1740/3; Kats 90/11), **gărnişţór** (ALDM II h. 874/2, 4, 5, h. 882/2, 4–6; ALDM III, 1738–1740/2), **grănişór** (Pap[2] 84)**, grănşór**.

Et.: din ***grǫn* + *-işór***.

**gărnişǫárcă** vezi **gărnişǫ́rcă**.

**gărnişórcă** vezi **gărnişǫ́rcă**.

**gărnişorísti** vezi **gărnişurísti**.

**gărnişţăr** vezi **gărnişór**.

**gărnişţór** vezi **gărnişór**.

**gărnişǫ́rcă,** *pl*. **gărnişǫ́rţ** şi **gărnişǫárki** *s.f.* Pap[1] 46; Can[2] 397; Cap 146 s.v. *grǫn;* Cerna A/1010; ALDM II h. 876/4, h. 882/1; Dms. Cocean de porumb. *Tǫátă ţárna fócu lă dărǫám cu gărnişǫárki.* (Toată iarna facem focul cu coceni de porumb.) Dms s.v.

*Var.:* **gărnişǫárcă** (ALDM II h. 876/4, h. 882/1; Dms) **gărnişórcă** (Cap 146 s.v. *grǫn*).

Et.: din ***gărnişór* + *-că*.**

**gărnísti** *s.f.* Cap 145 s.v. *grǫn*; Dms. Mirişte.

Et.: din ***grǫn* + *-ísti***.

**gărnişurćáţă,** *pl*. **gărnişurét** *s.f.* Cap 146 s.v. *grǫn;* ALDM II, h. 881/2; Dms. Porumbişte.

Et.: din ***gărnişór* + *-ćáţă***.

**gărnişurínă,** *pl*. **gărnişuríni** *s.f.* Can[2] 397; Cap 146 s.v. *grǫn;* ALDM II h. 881/1, 3–6; Dms. **1**. Porumbişte, lan de porumb. **2**. Loc de unde s-a cules porumb.

*Var.:* **gărnuşurínă** (Cap 146 s.v. *grǫn*).

Et.: din ***gărnişór* + *-ínă***.

**gărnişurísti,** *pl* **gărnişurísti** *s.f.* Cap 146 s.v. *grǫn;* Dms. Loc de unde s-a cules porumb.

*Var.:* **gărnişorísti** (Cap 146 s.v. *grǫn*).

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 22:43:01 UTC)

Et.: din ***grănişór*** + ***-işti***.

**grănučúc,** *pl*. **grănučúţ** *s.m*. Can$^2$ 397; Cap 146 s.v. *grǫn;* Dms. **1**. Grăuncior. **2**. Bubuliţă.

*Var*.: **grănúčuc** (Can$^2$ 397; Dms).

Et.: din ***grănúţ*** + ***-úc***.

**grănúčuc** vezi **grănučúc**.

**grănuşurínă** vezi **grănişurínă**.

**grănúţ,** *pl*. **grănúţi** şi **grănúţă** *s.n*. Pap M$^1$ 22/24; Pap$^2$ 82; Can$^2$ 397; Cap 146 s.v. *grǫn;* ALR I, 1, h. 129/012, 013; ALR II s.n., 1, h. 86/012; Cerna A/150, 166, 256, 277; Wild h. 274/1–6; ALDM I h. 193/1, 2, 6, h. 199/2–6; Dms. **1**. Grăunte, grăunţ. *Aụ mancát, mancát, pána cǫn nu ramási nítiun grănúţ*. (Au mâncat ce-au mâncat, până când n-a rămas niciun grăunte.) Can T$^2$ 103/20; *Căti grănúţă să gărpíti, cătă córiń ári*. (Câte grăunţe sunt lăsate să cadă [în brazdă], atâtea rădăcini sunt.) AtaM 350/21; *Fičóru că si fęsi grănúţă di mélu, ără drácu, dup el, únă cfăčcă*. (Băiatul se făcu grăunte de mei, iar dracul, după el, cioară.) Pap M$^1$ 22/24. **2**. Boabă, bob. *Lántu rúpsi un grănúţ di nęágră úụă*. (Celălalt rupse o boabă de strugure negru.) Cap$^2$ 84/16; *O, ţe-ị ţísta grănúţ că ubrázu lu Daút nalbantíţa?* (O, ce-i boaba asta ca obrazul soţiei potcovarului *Daút*?) Cap$^2$ 84/15; *Únă zúụă fęáta […] ăş flo un grănúţ di úụă, lă zăştérsi unęác, áţi la lăpní*. (Într-o zi fata […] găsi o boabă de strugure, o şterse puţin şi o înghiţi.) DP 196/30. **3**. Bubă, coş (pe obraz). Pap$^2$ 82 s.v.; Can$^2$ 397; Cerna A/150; ALDM I h. 193/1, 2, 6. **4**. Neg. Cerna A/277. **5**. (La gură) Zăbale. Cerna A/256; ALDM I h. 199/2–6. **6**. Omuşor. Cerna A/166.

♦ *Grănúţu-n grătlán!* (Lit. Grăuntele-n gât! = Să-ţi rămână-n gât!) Pap M$^2$ 59/33.

*Var*.: **garnúţ** (Wild h. 274/4).

Et.: lat. ****granuceum.***

**grănuţós, grănuţǫ́să,** *pl*. **grănuţóş, grănuţǫ́si** *adj*. Can$^2$ 397; Cap 146 s.v. *grǫn*; Dms. Cu grăunţe.

Et.: din ***grănúţ*** + ***-ós***.

**grărp** vezi **gǫrb**.

**grărpés** vezi **gripés**.

**grărsuniéră,** *pl*. **grărsuniéri** *s.f*. AtaM 289/34. Garsonieră.

Et.: mac. ***garsoniera***.

**grărşés** vezi **grişǫ́s**.

**grărtlán** vezi **grăclán**.

**grărţęáşti** *adv*. Can$^2$ 397; Cap 142 s.v. *gǫrc;* Cerna A/49; Dms. Greceşte. *Lafém cóla grărţęşti şi bugăręşti*. (Acolo vorbeam greceşte şi bulgăreşte.) Cerna A/49; *Ịel' l'a nviţáụ fičóril' grărţęşti*. (Ei îi învăţau pe copii greceşte.) Can T$^1$ 266/18.

*Var*.: **grărţęşti, grăţęáşti** (Cap 145 s.v. *gǫrc;* Dms s.v.).

Et.: din ***gǫrc*** (pl. ***gǫrţ***) + ***-ęáişti***.

**grărţés, grărţęáscă,** *pl*. **grărţęşt** *adj*. Can$^2$ 399; Cap 142 s.v. *gǫrc;* Dms. Grecesc; grec. *Feş doị ań la grărţésca şcǫ́lă*. (Am făcut doi ani la şcoala grecească.) Cerna T; *Lu ampirátuluị grăţiắsc coiń latráră*. (Au lătrat câinii împăratului grec.) MP 218/9; *Cătilín, cătilín mi nviţáị şi ịo să cǫnt […], áma nu ştiịám ţi zic, ca raụ grărţésţ*. (Încet, încet, m-am obişnuit şi eu să citesc […], dar nu ştiam ce zic, că erau [cuvinte] greceşti.) Can T$^1$ 267/20; *La griţésca [límbă], pắnă să créscă, ań dóịsprăţ şi maị mult tréţi. Cǫta ań fáţi şi ţíva nu nvéţă*. (La [limba] greacă [materie şcolară], până să crească [= să acumuleze cunoştinţe] trec 12 [ani] şi mai mult. Face [= învaţă] atâţi ani şi nimic nu învaţă.) Pap M$^1$ 28/7.

*Var*.: **grăčiắsc** (Kats 93/17), **grăţés** (Cap 142 s.v. *gǫrc*), **grăţésc** (Can$^2$ 399), **grăţiắsc, griţésc**.

Et.: din ***gǫrc*** (pl. ***gǫrţ***) + ***-és***(***c***).

**grărţéşti** vezi **grărţęáşti**.

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 22:43:01 UTC)

**Gărțíi̯ă** *n.pr.* Dms. Grecia.

*Var.:* **Gărḱíi̯ă** (Dms s.v.).

Et.: bg. ***Gărcija.***

**găsăníță** vezi **găsélníță**.

**găscáč,** *pl.* **găscáč** *s.m.* Dms. Gâscan.

Et.: din ***gǫ́scă + -áč***.

**găscán,** *pl.* **găscáń** *s.m.* Cerna A/987; Dms. Gâscan.

Et.: dr. ***gâscan***.

**găscárcă,** *pl.* **găscárḱi** *s.f.* MP 118/18. Gâscăriță, îngrijitoare de gâște. *Işó năfáră z-dúcă la bunár si scu̯ắtă ápu şi u vizú găscárca*. (Ieşi afară să se ducă la puț să scoată apă şi o văzu pe gâscăriță.) MP 118/18.

Et.: din ***gǫ́scă + -árcă***.

**gắscă** vezi **gǫ́scă**.

**găscăi̯és** vezi **găsnés**.

**găsélníță,** *pl.* **găsélníți** *s.f.* Pap[2] 82; Can[2] 398; Cap 63; Cerna A/1198; AtaM 286/6; ALDM II, h. 1038/1–7; Dms. Omidă.

*Var.:* **căsélniță** (Cap 63 s.v.; Dms s.v.), **găsăníță** (ALDM II, h. 1038/2), **găseníță** (ALDM II, h. 1038/7), **găsi̯ắlníță** (ALDM II, h. 1038/3),

Et.: mac. ***gasenica***.

**găseníță** vezi **găsélníță**.

**găsi̯ắlníță** vezi **găsélníță**.

**găsnés, găsníri, găsníi̯, găsnít,** *vb.* IV. *Tranz* şi *refl.* DP 235/3. A (se) înfoca, a strânge de gât.

*Var.:* **găscăi̯és** (DP 235/3).

Et.: mac. (***se***) ***guši,*** bg. dial. ***gušnam*** (BER i 297, s.v. *guša*).

**gătúń** vezi **gădúń**.

**gătúńă** vezi **gădúńă**.

**găuríčcă,** *pl.* **găuríčḱi** *s.f.* Can[2] 398; Cap 137 s.v. *gáură*; Dms. Găurică. *Ăl' lă pudẹ́adiră mícu zẹ́ast lu fẹ́ata prin únă găuríčcă*. (Îi împinseră degetul mic al fetei printr-o găurică.) DP 60/15.

*Var.:* **gáu̯ričcă** (Can[2] 398).

Et.: din ***gáură + -íčcă***.

**găuríță,** *pl.* **găuríți** *s.f.* Cap 137 s.v. *gáură*; Dms. Găurică.

Et.: din ***gáură + -íță***.

**găurós, găurǫ́să**, *pl.* **găuróş, găurǫ́si** *adj.* Can[2] 398; Cap 137 s.v. *gáură;* ALR II, 1, h. 43/012. Găurit; găunos. *Dínti găurós*. (Dinte găurit, cariat.) ALR II, 1, h. 43/012.

Et.: din ***gáură + -ós***.

**găvánă,** *pl.* **găvǫ́ń** şi **găváni** *s.f.* Pap[1] 46; Pap[2] 82; Can[2] 398; Cap 137; ALR II s.n., 4, h. 1043/012; Cerna A/815, 816, 2340; ALDM II, h. 733/2, 3; Dms. **1**. Strachină de lemn cu capac. *Am únă găváni şi dọi̯ misúr*. (Am o strachină de lemn şi două străchini de pământ.) Cap[2] 95/13; *Stau̯ şi mănắnc di pri găvánă*. (Stau şi mănânc din strachină de lemn.) Cerna T. **2**. Piuliță (de pisat sare, piper, zahăr, usturoi). Cap 137 s.v.; Cerna A/815, 816; ALDM II, h. 733/2, 3. **3**. Cupă (de 1–2 kg). Cerna A/2340.

*Var.:* **gávnă** (DP 111/8) **găváni**.

Et.: bg. ***gavana,*** mac. ***gavan***.

**găváni** vezi **găvánă**.

**găvăún** vezi **găvrúni**.

**găvrún** vezi **găvrúni**.

**găvrúni**, *pl.* **găvrúń** *s.m.* Cap 137; ALR II s.n., 3, h. 746/012; AtaM 96/25; Dms. Tăun.

*Var.:* **găvăún** (Cap 137 s.v.), **găvrún** (AtaM 96/25).

Et. nec.

**găzép,** *pl.* **găzépur** *s.n.* Pap[1] 46; Can[2] 398; Cap 137; Dms. Viscol; furtună. *Găzépu li spárḑi siminătúrli.* (Furtuna distruge semănăturile.) Dms s.v. F i g. Nenorocire. *Ti căṭọá găzépu.* (Te-a ajuns nenorocirea.) Dms s.v.

*Var.:* **gazép** (Pap[1] 46), **gzep** (Cap 137).

Et.: tc. ***gazep*** (***gazap***).

**găzeplíi̯ă,** *pl.* **găzeplíi̯** *adj.* Dms. (Despre vreme) Vântos. *Vum cọáṭva ań găzeplíi̯*. (Am avut câțiva ani vântoşi.) Dms s.v. F i g. Aprig. *Găzeplíi̯ă om*. (Om aprig.) Dms s.v.

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 22:43:01 UTC)

Et.: tc. ***gazaplı***.

**găzés, găzíri, găzíi̯, găzít** *vb*. IV. *Tranz*. Cap 137; Dms. A călca în picioare, a bătători. *I̯el no̯áptea si duțéá ăn grădína lu ampirátu di u găzéá cu cálu*. (Noaptea el se ducea în grădina împăratului şi o călca în picioare cu calul.) Cap[2] 130/39; *Cálu găzi̯éá cu piču̯ărili*. (Calul călca cu picioarele.) MP 66/24; *Ăți turéám ápu şi găzéám [lútu] tătă zúu̯a*. (Turnam apă şi bătătoream [lutul] toată ziua.) AtaM 371/19; *I picáti să găzéș şi să sdrúmiń có̯ta súfliti*. (E păcat să calci în picioare şi să stâlceşti atâtea suflete.) DP 66/33; *Şi i̯u̯ă cmo si li scu̯ăt u̯ásili, s-li turi̯ăs an drum, si li gazi̯ăscă insánu şi vítili*. (Şi eu acum o să scot oasele, o să le arunc în drum, să le calce în picioare oamenii şi vitele.) MP 170/13; *Co̯n [lútu] căță si pucăi̯áscă, túnțea víki si ştiá că-i̯ găzít bun*. (Când [lutul] începea să trosnească, atunci deja se ştia că e bine călcat [= bătătorit].) AtaM 371/20.

*Var*.: **gazi̯ăs, gazi̯és, găzi̯és**.

Et.: mac. ***gazi,*** bg. ***gazja***.

**găzétă,** *pl*. **găzéti** *s.f*. Pap[2] 82; Can[2] 389; Cap 137; ALR II s.n., 6, h. 1737/012; Cerna A/48, 1728; ALDM III, h. 1465/1–7; Dms. **1**. Monedă veche, fără valoare. Pap M[2] 91/8; Cap 137. **2**. Ziar.

*Var*.: **gazétă** (Can[2] 389).

Et.: it. ***gazzeta*** (**1, 2**), bg. ***gazeta*** (**2**).

**găzi̯és** vezi **găzés.**

**găzít, găzítă,** *pl.* **găzíț, găzíti** *adj*. Dms. Călcat cu picioarele; murdar de noroi pe picioare. *Ań víni cásă tot găzít.* (Îmi vine acasă plin de noroi pe picioare.) Dms s.v. F i g. Prădat, călcat (de hoți). *Cu co̯átiva zo̯áli năinti ra găzít.* (Cu câteva zile în urmă era prădat.) Dms s.v.

Et.: vezi ***găzés*.**

**glad,** *pl*. **glaj** şi **glo̯j** *s.m*. şi *adj*. Cap 140; Dms. Flămând; nesătul. F i g. Ființă imaginară: Flămânzilă.

♦ *Țe ti sculáș ca glad?; vă sculáț ca glo̯j şi țóglăv*. (L i t. De ce te-ai sculat ca [un] nesătul?; v-ați sculat [= ridicat] ca nişte mâncăi şi balauri. = Se spune despre oameni cărora, oricât ar mânca, nu le e deajuns.) Cap 140 s.v.; Cap[2] 180/13.

Et.: mac., bg. ***glad***.

**glas,** *pl*. **glási** şi **glásur** *s.n*. Pap[1] 46; Pap[2] 83; Can[2] 398; Cap 140; ALR II, 1, h. 34/012; AtaM 80/8, 102/14; Dms. Glas. *Veníț toț, cmo, anpriúnă, glásu nóstru să súnă*. (Veniți toți, acum, împreună. glasul nostru să răsune.) Pap M[1] 29/2; *I̯el', că uzóră glásu fe̯átă'lă, zísiră: „dú-ti, fe̯átu, s-ti mănáncă [lámńa], că murím di ápu."* (Ei, când auziră glasul fetei, ziseră: „du-te, fato, să te mănânce [balaurul], că murim de apă [= de sete]".) Cap[2] 120/2; *Uzó glas di fțătă ca cóntă şi kinisí cútru glásu țăla z-dúcă*. (Auzi cântând glas de fată şi porni să se ducă spre glasul acela.) MP 128/12; *Ca u dăscl'ísi [pu̯ărta], lo si údă glási di pui̯*. (Când o deschise [poarta], începu să se audă glasuri de păsări.) MP 142/20; *u̯órbu fráti […] uzó nísti grásur şi si dúsi lăzíndăre̯a la țe̯a párti*. (Fratele cel orb […] auzi nişte glasuri şi se duse târâş în partea aceea.) DP 173/28; *Lúcru ihtibărós işó; glásu mári si uzó; lisíțăli că işóră, co̯ádili năprăčóră*. (Se întâmplă un lucru mare; glas mare [= puternic] se auzi; când ieşiră vulpile, îşi întinseră cozile. [Ghicitoare: Toba şi fetele].) Cap[2] 161/22.

**Din glas** sau **din un glas**. Intr-un glas. *Toț fičóril' si dúnă cup şi toț, din glas, pruțópă*. (Toți băieții se adună grămadă şi toți, într-un glas, încep să țipe.) Can T[1] 268/12; *„Cu țe să-i̯ dărcóm únă čórbă la țísta u̯om?" Ára i̯el', cári di*

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 22:43:01 UTC)

*cári, din un glas toț: „cucótu, cucótu, cucótu.”* („Cu ce să-i facem omului ăsta o ciorbă?” Iar ei, care mai de care, toți într-un glas: „cocoşul, cocoşul, cocoşul”.) Pap M$^2$ 160/31.

*Var.:* **gras**[1].

Et.: mac., bg. ***glas***.

**glăfnés** vezi **glătnés**.

**glắtcă,** *pl.* **glắtḱi** *s.f.* Can$^2$ 398; Cap 140; Dms. Înghițitură. *Țucnẹá treị glắtḱi di lápti di lă sínu meụ.* (Suge trei înghițituri de lapte de la sânul meu.) DP 73/11; *Ştefán, ăn loc di dọụ or, angľitọ́ şási glắtḱi.* (Ştefan, în loc de două ori, înghiți şase înghițituri.) Cap$^2$ 150/9; *Sắldi treị glắtḱi di lápti ăľ dẹádi.* (Numai trei înghițituri de lapte îi dădu.) Dms s.v.

Et.: bg. ***glătka***.

**glăsés, glăsíri, glăsíị, glăsít** *vb.* IV. *Tranz.* AtaM 287/34. A vota.

Et.: mac. ***glasa***.

**glătnés, glătníri, glătníị, glătnít** *vb.* IV. *Tranz.* Dms. A înghiți. *Glătnẹá-ụ, că nu-ị utrọávă.* (Înghite-o, că nu-i otravă.) Dms s.v.; *Lă glăfníră tot lăcúmu.* (Au înfulecat tot rahatul.) Dms s.v. *glăfnés*.

*Var.:* **glăfnés**.

Et.: bg. ***glătvam***.

**glăvătár,** *pl.* **glăvătár** *s.m.* AtaM 80/8. Şef, conducător.

Et.: mac., bg. ***glavatar***.

**Glăvătíị̆ă** *n.pr.* Pap M$^2$ 177/21; Cap 140. Nume de loc în *Óşiń*.

**glăvés, glăvíri, glăvíị, glăvít** *vb.* IV. *Refl.* Cap 140; AtaM 80/9; Dms. A se angaja, a se băga slugă. *Țe si fácă, si cáță di si glăvẹáşti la un zinǵín.* (Ce să facă, se apucă de se bagă slugă la un bogătan.) Cap$^2$ 104/3; *[Fičóru] si dúsi an un lant cătún şi si glăví cóla la un moş ụom si-ị li sirbẹáscă ágrili.* ([Băiatul] se duse în alt sat şi se angajă la un om bătrân să-i muncească ogoarele.) DP 174/26; *Ań la ubidés căsmétu, să mi glăvés la vrin cári s-mi va.* (Îmi caut norocul, o să mă bag slugă la cine m-o vrea.) Cap$^2$ 24/11; *Aị, s-mi glăvés la țísta páşă.* (Hai, să mă bag slugă la acest paşă.) Cap$^2$ 42/26; *Voị s-mi glăvés că lant nọ-am ți să dar.* (Vreau să mă angajez că n-am altceva ce să fac.) Cap$^2$ 149/20; *Nu ver să ti glăvéş la míni să-ń li paşt ụóịli?* (Nu vrei să te angajezi la mine să-mi paşti oile?) Cap$^2$ 149/19.

Et.: mac. ***glavi,*** bg. dial. ***glavim se*** (BER I 244, s.v. *glava*).

**glăvít,** *pl.* **glăvíț** *s.m şi adj.* AtaM 80/9. Angajat ca servitor.

Et.: vezi ***glăvés.***

**glăznés** vezi **gluznés**.

**glec** vezi **gľeg**[2].

**glem** vezi **gľem**.

**glésnă,** *pl.* **glésni** *s.f.* Pap$^1$ 46; Pap$^2$ 83; Can$^2$ 398; Cap 141; ALR II, 1, h. 76/012; Cerna A/399, Supl; AtaM 80/9, 105/19; ALDM I, h. 342/1-6, h. 343/1-6; Dms. **1**. Gleznă. *Mi ịizviníị din gléznă.* (M-am scrântit din gleznă.) Cerna A/Supl; *Si fẹ́si rọ́pă pọ́nă prọápi lángă glésnili cáluluị.* (Se făcu piatră [= s-a împietrit] până aproape lângă gleznele calului.) Pap M$^2$ 145/2; *Ḍífrili si pun pri pičọ́ri şi jung di la glézni pắnă pri cọ́lcur.* (Cioarecii se pun pe picioare şi ajung de la glezne până la pulpe.) Can T$^1$ 264/22. **2**. *Pl.* Ouăle picioarelor. ALDM I, h. 343/1–6, h. 343/1–6.

♦ *Ań căzú an glésni.* (L i t. Mi-a căzut în glezne. = Mi-a căzut cu tronc.) Pap M$^2$ 70/39.

*Var.:* **gléznă, glị̆ắznă** (ALDM I, h. 342/2,3, h. 343/2, 3), **gľéznă** (ALR II, 1, h. 76/012).

Et.: sl. ***glezĭnŭ, glezna*** (cf. bg. ***glezen***).

**gleț** vezi **gľeț**.

**gléznă** vezi **glésnă**.

**glị̆ăț** vezi **gľeț**.

**glị̆ắznă** vezi **glésnă**.

**glíčcă** vezi **gľíčcă**.

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 22:43:01 UTC)

**glidálă** vezi **uglindálă**.

**gligusés** vezi **gl'igusés**.

**glindálă** vezi **uglindálă**.

**glindúră** vezi **gl'índură**.

**glis** vezi **glístă**.

**glist** vezi **glístă**.

**glístă**, *pl*. **glísti** *s.f.* Pap[2] 83; Can[2] 398; Cap 141; AtaM 80/12; Dms. Tenie; limbric. *Únă glístă co̯at un smoc*. (Un limbric cât un şarpe.) Dms s.v.

*Var.:* **glis** (Cap 141), **glist** (Cap 141 s.v.), **gl'ístă** (AtaM 80/12).

Et.: mac., bg. ***glista***.

**glístăv, glístăvă,** *pl*. **glístăv, glístăvi** *adj*. Dms. Bolnav de tenie.

♦ *Glístăv co̯ái̯ni*. (L i t. Câine cu tenie. = Se spune despre o persoană jigărită; slăbănog.) Dms s.v.

Et.: bg. ***glistav***.

**glités, glitíri, glitíi̯, glitít** *vb*. IV. *Tranz*. Dms. A ciopli; a săpa. *Au̯ picní úşă şi si zăpucătó anúntru; ra únă udái̯ă glitítă ăn crémnă*. (Împinse uşa şi se uită înăuntru; era o odaie cioplită în piatră.) DP 89/6.

Et.: cf. bg. dial. ***gleto*** 'daltă' (BER I 248, s.v.).

**glo̯ábă** *s.f.* Pap[2] 83; Can[2] 398; Cap 141; AtaM 80/10; Dms. Amendă.

Et.: mac., bg. ***globa***.

**glog,** *pl*. **gloj** *s.m*. Pap[1] 46; Pap[2] 83; Cap 141; Dms. Spin cu ţepi mari.

Et.: mac., bg. ***glog***.

**glúbaf** vezi **glúpăv**.

**glubés, glubíri, glubíi̯, glubít** *vb*. IV. *Tranz*. Dms. A amenda. *Ti glubíră díntru că-ţ ăntráră óli̯i-n báfcă*. (Te-au amendat pentru că ţi-au intrat oile în grădină.) Dms s.v.

Et.: mac. ***globi,*** bg. ***globja***.

**gludés, gludíri, gludíi̯, gludít** *vb*. IV. *Tranz*. Dms. A roade. *Şutne̯á-l' un os s-lă glude̯áscă*. (Aruncă-i un os să-l roadă.) Dms s.v.; *Mi glujdí čo̯u̯la lă călco̯áń*. (M-a ros gheata la călcâi.) Dms s.v.; *Toţ čărnícţi l' sa gludíţ di táli víti*. (Toţi duzii sunt roşi de vitele tale.) Dms s.v.

*Var.:* **glujdés** (Dms).

Et.: mac. ***gloda,*** bg. ***gložđja.***

**glujdél',** *pl*. **glujde̯áĺă** *s.n*. Dms. Lăstar.

Et.: cf. mac., bg. dial. ***glužd*** (BER I 251, s.v. *glu*ž).

**glujdés** vezi **gludés**.

**glúpăv, glúpăvă,** *pl*. **glúpăv, glúpăvi** *adj*. Pap[2] 83; Can[2] 398; Cap 141; Dms. Prost.

*Var*.: **glúbaf** (Pap[2] 83).

Et.: mac., bg. ***glupav***.

**glúscă** vezi **glúşcă**.

**glúşcă,** *pl*. **glúşti** *s.f.* Pap[2] 83; Cap 141; Dms. Cireaşă necoaptă. *Alb ca glúscă*. (Alb ca o cireaşă necoaptă.) Pap M[2] 61/39; *Nu işóră čire̯áşili, áncă sa glúşti*. (N-au ieşit cireşele, sunt încă necoapte.) Cap 141 s.v.

*Var.:* **glúscă**.

Et.: cf. bg. dial. ***gluško*** (BER I 252, s.v. *gluh*)

**gluznés, gluzníri, gluzníi̯, gluznít** *vb*. IV. *Tranz*. Dms. A scrânti, a fractura. *Ań lă gluzníi̯ pičóru*. (Mi-am scrântit piciorul.) Dms s.v.

*Var.:* **glăznés** (Dms s.v.).

Et.: cf. mac. ***slizga***.

**gl'aş** *s*. Pap[2] 83; Cap 140; Dms. Cleşte folosit de argintari şi tinichigii.

Et. nec.

**gl'átă,** *pl*. **gl'áti** *s.f*. Pap[2] 83; Can[2] 398; Cap 141; Dms. Instrument de găurit; preducea.

Et.: bg. ***gljato*** (BER I 399, s.v. *dleto*).

**gl'eg[1]** vezi **cl'ag[1]**.

**gl'eg[2]** *s.n*. Pap[1] 46; Pap[2] 83; Can[2] 398; ALR II s.n. 4, h.1035/012. Smalţ; pământ cu care se lustruiesc vasele de pământ, ca să devină consistente.

*Var.*: **glec** (ALR II s.n. 4, h.1035/012).

Et.: mac. ***gleǵ***.

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 22:43:01 UTC)

**gl'em,** *pl*. **gl̦ę́ami** și **gl'émur** *s.n*. Pap[1] 46; Pap[2] 83; Can[2] 398; Cap 141; Cerna A/1254; AtaM 48/19, 80/11, 82/21; Dms. Ghem (de ață, de lână); ghemotoc. *Dărć̦m príma tu̦órtu mai slab, lă dărć̦m gl'ć̦ámi*. (Mai întâi pregătim tortul mai subțire, îl facem gheme.) AtaM 387/11; *J́éju co̦an si spári gl'em si fáți*. (Ariciul când se sperie se face ghem.) Dms s.v.; *Tíndi fúni, dúnă gl'em*.(Întinde funie, adună ghem. [Ghicitoare: Foaia de dovleac].) Cap[2] 156/26.

♦ *Gl'em la buríc a l' ți zădunắ*. (L i t. I s-a făcut ghemotoc la stomac. = S-a speriat rău.) Cap [2] 217/6.

*Var*.: **glem** (Cerna A/1254; AtaM 82/21; Dms s.v.), **gl'i̦ắm** (AtaM 48/19).

Et.: lat. ****glemus*** (= ***glomus***).

**gl'émču̦c***, pl*. **gl'émču̦ț** *s.m*. Can[2] 398; Cap 141s.v. *gl'em*; Dms. Ghemuleț.

*Var*.: **gl'emču̦c** (Cap 141 s.v. *gl'em*).

Et.: din ***gl'em*** **+ *-čúc***.

**gl'emču̦c** vezi **gl'émču̦c**.

**gl'eț,** *pl*. **gl'éț̦ur** *s.n*. Pap[2] 83; Can[2] 398; Cap 141; ALR II s.n., 3, h. 801/012; Cerna A/1610, 1615; AtaM 80/11, 90/3, 134/24; ALDM III, h. 1373/1–7, h. 1376/1–6; Dms. **1**. Gheață; ghețuș; ger; îngheț. *Șíșur di gl'eț*. (Țurțuri de gheță.) ALR II s.n., 3, h. 801/012; *Alb ca gl'eț*. (Alb ca gheața.) Pap M[2] 61/39; *Gl'éț̦u s-făț̦á mári*. (Gheața se făcea mare.) Cerna T; *Smăcă̦i̦éșe prísti gleț*. (Alunecă pe gheață.) Cerna A/Supl; *Ápa angl'éț̦ă di fric și curć̦n si fáți gl'eț*. (Apa îngheață de frig și repede se face ghețuș.) W 78/6. **2**. Țurțure de gheață. ALDM III, h. 1376/1–6.

♦ *L'a bi̦ú gl'éț̦u*. (L i t. Îi bău înghețul. = Au tulit-o, au șters-o.) Cap[2] 219/9; *Si flo̦ ca pri gol gl'eț*. (L i t. Se găsea ca pe gheață curată. = A înșela pe cineva, a minți.) Pap M[2] 70/42.

*Var*.: **gleț** (AtaM 134/24; ALDM III, h. 1373/4–7, h. 1376/2–6; Dms), **gli̦ắț** (ALDM III, h. 1373/2, 3).

Et.: lat. ***glacia***.

**gl'éznă** vezi **glésnă**.

**gl'íčcă,** *pl*. **gl'íčki** *s.f*. Pap[1] 46; Pap[2] 83; Can[2] 398; Cap 141; AtaM 80/11; Dms. Floare de câmp care crește prin fânețe și are flori albe-gălbui; ghiocel. *Căčúnkili și gl'íčkili es primăvć̦ára*. (*Căčúnkili* și *gl'íčkili* apar primăvara.) Cap 141 s.v.

*Var*.: **glíčcă** (Pap[1] 46; Pap[2] 83; Can[2] 398; Cap 141; Kats 90/8).

Et.: mac. ***gličká*** (Dms).

**gl'igusés, gl'igusíri, gl'igusi̦, gl'igusít** *vb*. IV. *Tranz*. Cap 71 s.v. *cl'ag,* 141; Dms. A smălțui. *Grănčáru víndi și o̦áli gl'igusíti*. (Olarul vinde și oale smălțuite.) Dms s.v.; *Gl'igusítili sa mai̦ sco̦ámpi*. ([Oalele] smălțuite sunt mai scumpe.) Dms s.v.

*Var*.: **gligusés** (Cap 71).

Et.: mac. ***gleǵosuva***.

**gl'igusít, gl'igusítă,** *pl*. **gl'igusíț, gl'igusíti** *adj*. Cap 71 s.v. *cl'ag,* 141; Dms. (Despre obiecte de ceramică) Smălțuit. *Vćrdi gligusít*. (Smălțuit cu verde.) Pap[2] 83 s.v. *gligusít*.

Et.: vezi ***gl'igusés***.

**gl'ímă,** *pl*. **gl'ími** *s.f*. Pap M[2] 140/28. Înscenare, reprezentație. *Si sculără șimidó̦i̦l' dúpu gl'ímă și antrără an cunác*. (S-au sculat amândoi după înscenare [= întâmplare aranjată anterior] și intrară în palat.) Pap M[2] 140/28.

Et.: mac. ***gluma.***

**gl'índă,** *pl*. **gl'índi** *s.f*. Pap[1] 46; Pap[2] 83; Cap 141; ALDM II, h. 1128/7. Ghindă.

Et.: lat. ***glans, glandem***.

**gl'índură,** *pl*. **gl'índur** *s.f*. Pap[1] 46; Pap[2] 83; Can[2] 398; Cap 141 s.v. *gl'índă*; ALR II, 1, h. 118; Cerna A/271; ALDM I, h. 396/1, 3, 6; Dms. Amigdală; uimă.

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 22:43:01 UTC)

*Var.*: **glindúră** (Can[2] 398; Cerna A/271; Dms).

Et.: lat. ***glandula***.

**gl'ístă** vezi **glístă**.

**gl'ubiníc**, *pl.* **gl'ubiníți** *s.n.* Pap[1] 47; Pap[2] 83; Can[2] 398; Cap 141; Dms. Pâine necoaptă bine; cocoloş de pâine.

*Var.:* **gl'úbnic** (Cap 141).

Et.: cf. bg. ***glib*** (BER I 248, s.v.).

**gl'úbnic** vezi **gl'ubiníc**.

**gmičés** vezi **gmičǫ́s**.

**gmičǫ́as** vezi **gmičǫ́s**.

**gmičǫ́s, gmičǫ́ri, gmičǫ́i̯, gmičǫ́t** *vb.* IV. *Tranz.* AtaM 80/13, 188/13; Dms. **1**. (Despre rufe) A freca. *Pustăníi̯ di gmičǫ́ari căméş*. (Am obosit de frecat cămăşi.) Dms s.v. **2**. (Despre lut, aluat) A frământa. *Lútu si nmul'ǫ́ di cǫ́ta gmičǫ́ari*. (De atâta frământat s-a înmuiat lutul.) Dms s.v. F i g. A chinui. *Di dǫau̯ săptămǫáń mi gmičáşti frígurea̯*. (De două săptămâni mă chinuie frigurile.) Dms s.v.

*Var.:* **gmičés** (AtaM 80/13, 188/13), **gmičǫ́as**.

Et.: mac. ***gmeči,*** bg. ***gmeča*** (BER I 255, s.v.).

**gnăsătíi̯ă** vezi **gnăsutíi̯ă**.

**gnăsés, gnăsíri, gnăsíi̯, gnăsít** *vb.* IV. *Refl.* Pap M[1] 28/22; AtaM 80/16; Dms. A se scârbi. *Di lui̯ límbă, țel gros an tímbă cǫn si gnăséşti, i̯el umizǫ́şti la fičór lud şi licşór [...]*. (Când cel gros de cap [= cel prost] se scârbeşte de limba lui, el seamănă cu un copil nebun şi uşuratic […].) Pap M[2] 28/22; *Cǫn la vizú cǫ́i̯nili cu pǫ́i̯na ăn rost, si gnăsí şi nu-u̯ măncǫ́*. (Când văzu câinele cu pâinea în gură, se scârbi şi n-o mâncă.) DP 43/5.

Et.: mac. ***gnasi***.

**gnăsíri** *s.f.* AtaM 80/15. Repulsie, dezgust.

Et.: vezi ***gnăsés***.

**gnắsnic** vezi **gnǫ́snic**.

**gnăsutíi̯ă,** *pl.* **gnăsutíi̯** *s.f.* Dms. Scârboşenie, murdărie. *Pri cúpu di gnoi̯ gǫáli gnăsutíi̯*. (Pe grămada de gunoi numai scârboşenii.) Dms s.v.

*Var.:* **gnăsătíi̯ă** (AtaM 80/15).

Et.: mac. ***gnasotija***.

**gnídă,** *pl.* **gnídi** *s.f.* ALDM I, h. 31/1-7. Lindină.

Et.: mac., bg. ***gnida.***

**gnǫas** vezi **gnos.**

**gnǫásnic** vezi **gnǫ́snic**.

**gnoi̯,** *pl.* **gnǫ́i̯ă** şi **gnói̯ur** *s.n.* Pap[1] 47; Pap[2] 83; Can[2] 398; Cap 141; ALR I, 1, h. 130/012; ALR II s.n., 2, h. 314/012; Cerna A/452, 2001; Wild h. 255/1, 4; AtaM 23/17; ALDM I h. 395/2–6; Dms. **1**. Gunoi; gunoi de grajd, băligar. *Ăş la trimitea̯ [cucǫ́tu] i̯érțe zúu̯ă di rămá ăn gnoi̯*. (În fiecare zi şi-l trimitea [cocoşul] de scurma în gunoiul de grajd.) Pap M[2] 136/7; *[Mul'ăre̯] rudí un măcsǫ́m şi sinfádă-sa al' la lǫ şi la zăvălí ăn gnoi̯*. ([Nevasta] născu un copilaş şi cumnată-sa i-l luă şi-l acoperi cu gunoi.) Cap[2] 56/40; *[Cucǫ́tu] aş flǫ an gnoi̯ únă spríčcă*. ([Cocoşul] găsi în băligar un bănuț.) Pap M[2] 136/7; *Si dúsiră, şizúră pri gnoi̯; că l'a vizú nínă-sa, la zísi: „cǫ́ți, bra, míil', u̯a pri gnoi̯ şădéț, ái̯diț dínțea̯."Ára i̯el' zísiră: „bun im u̯a pri gnoi̯, noi̯ im anvițắț."* (Plecară, se aşezară pe gunoi; când îi văzu mătuşă-sa, le zise: „de ce, măi, dragilor, stați aici pe gunoi, haideți dincoace." Iar ei ziseră: „Ne e bine aici pe gunoi, suntem obişnuiți.") Cap[2] 58/1–3; *Rămá [cucǫ́tu]ăn gnoi̯ şi măncá țe fla*. ([Cocoşul] scurma în băligar şi mânca ce găsea.) Pap M[2] 136/7; *Cu gnoi̯ gnuím ágrili*. (Ogoarele le gunoim [= îngrăşăm] cu băligar.) Dms s.v.; *Gnu̯oi̯ putrizǫ́t*. (Băligar putrezit, mraniță.) Cerna A/2001. P. e x t. Murdărie. *Lă el', i̯úndi s-ti zăpucáț, sắldi gnoi̯*. (La ei, oriunde ți-ai arunca privirea, numai murdărie.)

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 22:43:01 UTC)

Dms s.v. **2**. Puroi. *Al' căzú cuțǫ́tu pri un čire̯ái̯ ți ra plin di gnoi̯*. (Îi căzu cuțitul pe un buboi care era plin cu puroi.) DP 42/9.

♦ *Sfáca căcót pri lui̯ gnoi̯ aş cǫ́ntă*. (Fiecare cocoş cântă pe grămada lui de gunoi.) Can T[2] 111/18; *Gnoi̯ pri pérniță*! (L i t. Gunoi pe pernă! = Să ți se întâmple un lucru neobişnuit, neplăcut, de rău augur.) Pap M[2] 59/36.

*Var.:* **gnu̯ăi̯** (ALDM I h. 395/3), **gnui̯** (Wild h. 255/1), **gnu̯oi̯, gunu̯ói̯** (AtaM 23/17).

Et.: mac., bg. ***gnoj***.

**gnos** *s.n.* Cap 141; Cerna A/745; Dms. Scârbă. *Nu vin, ulanğắm, ăn cásă, ca s-va íi̯ă gnos, că cáfcu sam răńlíf*. (Nu vin, copila mea, în casă, că o o să vă fie scârbă, de cât sunt de râios.) Cap[2] 98/40; *Țiri̯e̯á s-cunu̯ắscă dáli la ra gnu̯ăs di i̯ăl*. (Voia să afle dacă le era scârbă de el.) MP 198/20.

*Var.:* **gno̯as** (Dms)**, gnu̯ăs**.

Et.: bg. ***gnăs, gnus*** (BER I 257 s.v.).

**gnǫ́snic, gnǫ́snică,** *pl.* **gnǫsníț, gnǫsníți** *adj.* Cerna A/745; Wild h. 441/1, 4; AtaM 80/15; Dms. Care produce scârbă, scârbos. *Gno̯ásnic că țéla áncă no̯-am vizút*. (Scârbos ca acela încă n-am văzut.) Dms s.v.; *Nispilátă, mult gno̯ásnică ăi̯*. (Nespălată, este foarte scârboasă.) Dms s.v.

*Var.:* **gnắsnic** (AtaM 80/15), **gno̯ásnic, gnǫ́znic** (Wild h. 441/1), **gro̯asnic** (Wild h. 441/4; Dms).

Et.: bg. ***gnasnik*** (BER I 257, s.v. *gnăs*).

**gnǫ́znic** vezi **gnǫ́snic**.

**gnu̯ăi̯** vezi **gnoi̯**.

**gnu̯ăs** vezi **gnos**.

**gnui̯** vezi **gnoi̯**.

**gnui̯és, gnuíri, gnuíi̯, gnuít** *vb.* IV. *Tranz.* Can[2] 398; Cap 141 s.v. *gnoi̯;* Cerna A/996; ALDM II, h. 871/3, 5, 6; Dms. (Despre ogor) A gunoi, a îngrăşa pământul cu gunoi de grajd. *Ágrili din cǫmp li gnués tǫ́mnata íli primavé̯rata*. (Ogoarele din câmp le gunoiesc toamna sau primăvara.) Can T[1] 262/22; *Cu gnoi̯ gnuím ágrili*. (Îngrăşăm ogoarele cu gunoi de grajd.) Dms s.v.; *Pimíntu slab țe̯ári gnuít*. (Pământul neroditor trebuie gunoit.) Dms s.v.

Et.: mac. ***gnoi***, bg. ***gnoja***.

**gnu̯oi̯** vezi **gnoi̯**.

**gńăvájă** *s.f.* AtaM 80/17, 127/6. Chin, tortură.

Et.: din ***gńăvés + -ájă***.

**gńăvés, gńăvíri, gńăvíi̯, gńăvít** *vb.* IV. *Tranz.* AtaM 80/17, 127/6. A chinui, a tortura.

Et.: bg. ***gnjavam*** (BER I 257, s.v.).

**go̯álcă** vezi **gǫ́lcă.**

**go̯arb** vezi **gǫrb.**

**go̯arc** vezi **gǫrc.**

**go̯áscă** vezi **gǫ́scă.**

**go̯áznic** vezi **gǫ́znic.**

**gódcă** vezi **gótcă**.

**gógu** *s.m.*. Pap[2] 83; Cap 142. Poreclă pentru un om prost. *La tre̯áțim şi noi̯ ve̯ácu gógăl'ă*. (Trăim şi noi în vremea prostului. [= O ducem foarte rău.]) Cap 142 s.v.; *Di lu gógu*. (L i t. De-ale prostului. = Prostii, fleacuri.) Pap M[2] 71/3.

Et.: alb. ***gogë*** 'poreclă dată ortodocşilor de albanezii musulmani' (DDA, s.v. *gog, gógă*).

**gol, go̯álă,** *pl.* **gol', go̯áli** *adj.* şi *adv.* Pap[1] 47; Pap[2] 83; Can[2] 398; Cap 142; ALR I, 1, h. 12/012; ALR II s.n., 5, h. 1478/012; Cerna A/1298; Wild h. 146/1–6, h. 177/1–6; AtaM 80/2; ALDM I, h. 35/1–7; Dms. **1**. *Adj.* Gol, dezbrăcat, dezvelit, descoperit, neacoperit. *I̯a si scúnsi că ra go̯álă di al' ra ruşǫ́ni*. (Ea se ascunse pentru că era dezbrăcată şi îi era ruşune.) Cap[2] 70/38; *„Ná-ț-au̯ to̯átă [pucro̯áva]", şi zădurńíră dǫ́i̯l'ă gol'*. („Na-ți-o toată [velința]", şi cei doi adormiră dezveliți.) Cap[2] 112/37; *Cálu*

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 22:43:01 UTC)

*păşteá gol, fără sămár*. (Calul păştea neacoperit, fără samar.) Cap[2] 77/1; *Ca li vizúră gu̯ăli, si ăncupțáră di i̯áli şi li măncáră*. (Când le văzură goale, se încolăciră de ele şi le mâncară.) MP 160/29; *Şarénu, marénu, gólu glúpnuva*. (Pestriț, împestrițat, [piciorul] gol intră înăuntru. [Ghicitoare: Ciorapul].) Cap[2] 154/23. **2**. *Adj.* şi *adv.* Numai. *Únăşi̯ună si fęsi un múnti gol di spiń*. (De îndată se făcu un munte numai de scaieți.) Pap M[1] 14/19; *Țéla cunácu ra go̯álă furlínă*. (Palatul acela era numai aur.) DP 78/18; *o̯ámińil' au̯ dizgrupără, ámă ra go̯álă o̯ási*. (Oamenii au dezgropat-o, dar [ea] era numai oase.) Pap M[2] 145/25; *Pri un kílím turțésc, cúpiti di pári, go̯áli líri*. (Pe un covor turcesc, mormane de bani, numai bani de aur.) DP 75/25; *Fičóril' la turíră bríču dúpu i̯el' şi diúnă o̯ră si fęsi gǫ́li cuțǫ́ti*. (Băieții aruncară briciul în urma lor şi dintr-odată se făcură numai cuțite.) Can T[1] 278/14; *Di la cu̯ăpil u̯om ți stiăț? Gu̯ăli nibuníi̯*. (Ce [să] aştepți de la un bastard? Numai răutăți.) MP 184/32.

**Prísti gol**. Pe trupul gol; pe piele. *[Flanéla] si púni prísti gol*. ([Flanela] se pune pe trupul gol.) Can T[2] 264/14. **Cap gol**. Chel. ALR I, 1, h. 12/012; Wild h. 146/1, 3, 5–7; ALDM I, h. 35/1. **Pri gol buríc**. Pe nemâncate. *Să nu i̯eş pri gol buríc*. (Să nu ieşi pe nemâncate.) Cap[2] 181/1. **Pri go̯álă ínimă**. Pe nemâncate. ALR II s.n., 5, h. 1478/012. **Pri gol pimínt.** L i t. Pe pământ gol. = Sărac lipit pământului. Dms s.v. **Go̯álă luşutíi̯ă.** Curată boală. Dms s.v.

♦ *Gol ca di múmă rudít.* (Lit. Gol ca un nou-născut. = Sărac lipit pământului.) Dms s.v.

*Var.*: **gu̯ăl**.

Et.: sl. ***golŭ***.

**gólină,** *pl.* **góliń** *s.f.* Dms. Poiană. *Işo̯ără ăn únă gólină di i̯úndi si vide̯á Sărúna*. (Au ieşit într-o poiană de unde se vedea Salonicul.) Dms s.v.

Et.: mac. ***golina*** (bg. ***golina***).

**Gónu** *n.pr.* Cap 139 s.v. *Górgi,* 142; ALR II s.n., 5, h. 1513/012; Nume de persoană; Gheorghe.

**gor** vezi **góru**.

**góră,** *pl.* **góri** *s.f.* Cap 142; Dms. Pădure. *„Mára, cum ai̯ zíțit u̯a la țęsti prắčki?" Gărdináru zísi: „Mára, cum prắčki, nu la vez că-i̯ góră?"* („Bre, cum ziceți, aici, la bețele astea?" Grădinarul zise: „Măi omule, cum bețe, nu vezi că-i [o] pădure?") Cap[2] 46/29.

Et.: mac. ***gora*** (bg. ***gora***).

**gorb** vezi **go̯rb**.

**górniț[1],** *pl.* **górniț** *s.m.* Pap[1] 47; Pap[2] 83; Can[2] 398; Cap 142 s.v. *góră*; Wild h. 59/2, 3, 5; ALDM II, h. 1000/3, 7; Dms. Păr sălbatic; păr. *Si disfęsiră di pri górniț*. (Se dădură jos din păr.) Cap[2] 116/40; *Ca amnát-au̯, amnát-au̯, dát-au̯ di un górniț*. (Dacă au mers ce au mers, au întâlnit un păr.) Cap[2] 101/17; *Górnițu la flai̯ şi i̯o, áma ra mult bitórnu*. (Părul sălbatic l-am apucat şi eu [pe vremea mea], dar era foarte bătrân.) DP 223/32.

*Var.*: **górniță[1]** (*s.f.* Pap[1] 47; Pap[2] 83; Can[2] 398; Wild h. 59/2, 3, 5), **gu̯ắrniț** (ALDM II, h. 1000/3; Kats 88/17).

Et.: **górniță[2]**.

**Górniț[2]** *n.pr.* Cap 142. Nume de mahala în *Nǫ́nti*.

Et.: **górniț[1]**.

**górniță[1]** vezi **górniț[1]**.

**górniță[2],** *pl.* **górniț** *s.f.* Pap[1] 47; Pap[2] 83; Can[2] 398; Cap 142 s.v. *góră*; Wild h. 59/2, 3, 5; ALDM II, h. 999/3, 7; Dms. Pară.

*Var.*: **go̯ríță** (Wild h. 59/2, 5), **go̯rniță** (Wild h. 59/2), **gu̯ắrniță** (ALDM II, h. 999/3).

Et.: cf. bg. ***gornici*** 'soi de prune sălbatice' (BER I 264, s.v. *gora*).

BDD-A29397 © 2018 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 22:43:01 UTC)